

14. Geç Dönem Çağatay Türkçesiyle Yazılmış Bir Metin: Sadhu Sundur Singh'nin Bir Nêçe Va'zları (Transkripsiyonlu Metin–İnceleme)¹

Hatice VELİ²

APA: Veli, H. (2025). Geç Dönem Çağatay Türkçesiyle Yazılmış Bir Metin: Sadhu Sundur Singh'nin Bir Nêçe Va'zları: Transkripsiyonlu Metin-İnceleme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (44), 194-235. **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.14721520>

Öz

Çağatay Türkçesi 15. yüzyıldan 20. yüzyılın başlarına kadar Orta Asya'da edebî, diplomasi ve devlet dili olarak kullanılan bir dilin adıdır. Çağatay dili, adını Cengiz'in ikinci oğlu olan Çağatay'dan almıştır. Günümüzde Türk lehçelerinden Özbek Türkçesi ile Yeni Uygur Türkçesinin Çağatay Türkçesinin devamı olduğu düşünülmektedir. Çağatay Türkçesiyle yazılan eserlerin büyük çoğunluğunu yazma eserler oluşturmakla birlikte geç dönem eserlerinin bir kısmının matbu eser olduğu da göze çarpmaktadır. Bu eserlerden biri de 1933 yılında İsveç dilinden Çağatay Türkçesine tercüme edilen *Sadhu Sundur Singh'nin Bir Nêçe Va'zları* adlı metindir. Bu metin İsveç misyonerlerinin Kâşgar'da kurduğu basımevinde basılmıştır ve İsveç dilinden tercüme eden kişinin adı bilinmemektedir. İsveç misyonerleri tarafından Çağatay Türkçesine tercüme edilmiş olan bu metin, kapak sayfasıyla birlikte 24 sayfadan oluşmaktadır. Çalışmamızda geç dönem Çağatay Türkçesine tercüme edilmiş olan bu metnin dil özellikleri ele alınmıştır. Eser, Kâşgar'daki Sutian Fuyiñ Tañ-nıñ basımevinde basılmış ve İsveç'teki Lund Üniversitesi Kütüphanesi'nin Jarring Koleksiyonunda yer almaktadır. Çalışmamızda ise eserin bilgisayar ortamındaki biçiminden yararlanılmıştır. Çalışmamız üç farklı bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın Giriş bölümünde Çağatay Türkçesi, Jarring Koleksiyonu, İsveç Misyonerlerinin Doğu Türkistan'daki yayıncılık faaliyetleri ve çalışmamızın ana malzemesini oluşturan metin hakkında bilgi verilmiştir. Ardından metnin Çağatay Türkçesinde bulunmayan bazı dikkat çekici özellikleri üzerinde durulmuştur. Son olarak ise metnin transkripsiyonu yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Geç Dönem Çağatay Türkçesi, Sadhu Sundur Singh, İsveçli Misyonerler

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Etik İzni: Etik izin gerektirmeyen bir araştırmadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Ithenticate, Oran: 5

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 06.11.2024-**Kabul Tarihi:** 22.01.2025-**Yayın Tarihi:**

21.02.2025; **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.14721520>

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

² Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü / Assist. Prof., İstanbul Gelişim University, Faculty of Economics, Administrative and Social Sciences, Department of Turkish Language and Literature (İstanbul, Türkiye), **eposta:** haticeveli78@gmail.com, **ORCID ID:** <https://orcid.org/0000-0002-1207-9217>, **ROR ID:** <https://ror.org/0188vh39>, **ISNI:** 0000 0004 0474 4306

A Text in Late Chagatay Turkish: Some Sermons of Sadhu Sundur Singh (Transcribed Text-Review)³

Abstract

Chagatay Turkish is the name of a language used as a literary, diplomatic and state language in Central Asia from the 15th century to the early 20th century. Chagatay language was named after Chagatay, the second son of Cenghis. Today, Uzbek Turkish and New Uyghur Turkish, which are among the Turkish dialects, are thought to be the continuation of Chagatay Turkish. Although the majority of the works written in Chagatay Turkish are manuscripts, it is also noticeable that some of the late period works are in printed works. One of these works is the text titled *Sadhu Sundur Singh'nin Bir Nêçe Va'zları*, which was translated from Swedish into Chagatay Turkish in 1933. This text was printed in the printing house established by Swedish missionaries in Kashgar and the name of the translator is unknown. This text, translated into Chagatay Turkish, the language used in Kashgar at the time, by a team of Swedish missionaries. The text consists of 24 pages including the cover page. In this study, the spelling, phonetic and structural features of this work translated into late Chagatay Turkish are analyzed. The work was printed at the Sütian Fuyiñ Tañ-nıñ printing house in Kashgar. The text is in the Jarring Collection of Lund University Library in Sweden. In our study, the computerized version of the work was used. Our study consists of three different sections. In the Introduction section of the study, information about Chagatay Turkish, the Jarring Collection, the publishing activities of the Swedish Missionaries in East Turkestan and the text that constitutes the main material of our study are given. Then, some remarkable features of the text that are not found in Chagatay Turkish are emphasized.

Keywords: Late Chagatay Turkish, Sadhu Sundur Singh, Missionaries, Language Features, Transcription

³ **Statement (Thesis / Paper):** It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Ethics Approval: It is a research that does not require ethical permission.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliographies.

Similarity Report: Received – Ithenticate, Rate: 5

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, Article Registration Date: 06.11.2024-Acceptance Date: 22.01.2025-Publication Date: 21.02.2025; **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.14721520>

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

Giriş

Çağatay Türkçesi, 15.yüzyıl başından 20. yüzyılın başına kadar Orta Asya'da kullanılan bir edebî dildir. Günümüzde Türk lehçelerinden Yeni Uygur Türkçesi ile Özbek Türkçesi Çağatay Türkçesinin devamı olarak görülmektedir. Samoyloviç, Köprülü, M. A. Şçerbak ve Eckmann gibi araştırmacılar tarafından farklı devirlere ayrılan (Eckmann, 2012, s. 13-16) Çağatay Türkçesinin 20. yüzyılın ilk yarısına kadar kullanıldığı bilinmektedir. Özellikle Çağatay Türkçesinin geç dönemlerinde yazılan eserler, imlâ ve gramer özellikleri açısından daha önceki dönemlerden ayırt edilmektedir. Öte yandan geç dönem Çağatay Türkçesi eserleri Çağatay Türkçesinden Yeni Uygur Türkçesine ve Özbek Türkçesine geçiş döneminin dil özelliklerini yansıtması bakımından da önem arz etmektedir. Çağatay Türkçesi, Uygurlar arasında neredeyse 20. yüzyılın ortalarına kadar kullanılmış ve Uygurların Çin'in egemenliği altına girmesiyle birlikte (1949 yılında) konuşma dili ağırlıklı olan ve mahalli unsurların da devreye sokulduğu bir yazı dili oluşturulmuş ve bu yazı dili, günümüzdeki Modern Uygur Türkçesinin temelini oluşturmuştur.

Uygurların kaleme aldığı geç dönem Çağatay Türkçesi eserleri arasında el yazması eserler olmakla birlikte Batı tarzı matbaalarda basılmış eserler de önemli bir oranı teşkil etmektedir. Toplumun ihtiyacına hitaben bu dönemde artık çeşitli gazeteler, dergiler, ders kitapları, takvimler, tarih kitapları, vb. birçok türden eserin basıldığı görülmüştür.

Geç dönem Çağatay Türkçesi eserlerinin Batı tarzı matbaalarda basılmasında 1892- 1938 yılları arasında Doğu Türkistan'ın güneyde yer alan Kâşgar, Yarkent ve Yengihisar gibi şehirlerde misyonerlik faaliyetleri yürüten İsveçli misyonerlerin büyük bir etkisi vardır. Temel amaçları bölgede Hristiyanlığı yaymak olan misyonerler ekibi kısa süre içerisinde kendi hedeflerine ulaşamayacağını farkına varmış, misyonerlik faaliyetlerinin yanında okullar açarak yerel halktan oluşan çocuklara eğitim vermiş ve hastaneler kurmuşlardır. Misyonerlik faaliyetlerinin yanında insanî yardım faaliyetleri ile de bilinen misyonerler ekibi kimsesiz çocuklar için yurt, okul inşa etmiştir (Süleyman, 2013, s. 78). Misyonerler ekibi 1912 yılında Kâşgar için ilk olan Batı tarzı matbaayı kurmuş ve basın yayın faaliyetlerine devam etmiştir. Misyonerler tarafından kurulan basımevinde İncil, Tevrat gibi kutsal kitapların bölümleri Çağatay Türkçesine tercüme edilerek basılmıştır. Bunun yanında bu matbaada Hristiyanlık ile alakalı olmayan çok sayıda eser de basılmıştır (Jarring, 1991). Söz konusu dönemlerde Doğu Türkistan'da ortaya çıkan politik istikrarsızlık sonucu, İsveçli misyonerler ekibi 1938 yılında faaliyetlerini durdurmak zorunda kalmış ve misyonerler tarafından basılan kitapların bölgeden çıkarılmasına izin verilmemiş ve basımevi de ortadan kaldırılmıştır. Günümüzde Jarring koleksiyonunda yer alan eserlerin çoğu ise misyonerler ekibi tarafından daha önceleri İsveç'e gönderilen eserlerden oluşmaktadır (Schlyter, 2016, s.20; Hacımuhammed, 2023, s. 74-78; Törnvall, 2014, s. 103-111).

Çalışmada ele aldığımız *Sadhu Sundur Singh'nin Bir Nêçe Va'zları* adlı metin İsveç dilinden geç dönem Çağatay Türkçesine tercüme edilmiştir. Metin, Hristiyanlığı Müslümanlar arasında yaymak amacıyla 1933 yılında İsveçli misyonerlerin Kâşgar'da kurduğu basımevinde basılmıştır. Eserin müterciminin adı bilinmemektedir. Eser, *Sadhu Sundur Singh* adlı bir Hintli rahibin Hristiyanlığı kabul etme ve aydınlanma hikâyesini ele almaktadır. Metin rahibin rüyasında Mesih'i görmesi ve Mesih ile konuşmasına dair konularla ilgilidir.

Metin, konusu itibarıyla Hristiyanlığın temel öğretilerinin Müslümanlar arasında yaymak amacıyla ele alınmıştır. Dolayısıyla eserin sade ve anlaşılır bir üslupla Çağatay Türkçesine çevrildiğini söylemek mümkündür. Bunun yanında eserde hikâyeler anlatılırken zaman zaman İncil ve Tevrat'a atıflar da

yapılmıştır. Metin, Çağatay Türkçesinden Modern Uygur Türkçesine geçiş döneminin dil özelliklerini yansıması bakımından alan arařtırmacıları için değerli bilgiler sunmaktadır. Çalışmamızda, Çağatay Türkçesi, Jarring koleksiyonu ve İsveçli misyonerler ekibinin Kâşgar'daki faaliyetleri hakkında kısaca bilgi verdikten sonra Arap harfli Çağatayca metnin latin harfli transkripsiyonunu yapılmış ve metnin Çağatay Türkçesinde bulunmayan bazı dikkat çekici özellikleri durulmuştur.

Eser Hakkında

Metin, 1933 yılında İsveç misyonerlerinin Kâşgar'da kurduğu basımevinde basılmış ve toplam 24 sayfadan oluşmaktadır. Eserin adı kapak sayfasında Çağatay Türkçesiyle *Sadhu Sundur Singh'nin Bir Nêçe Va'zları* olarak yazılmış ve kapak sayfasında bir ağacın altında Sudhu Sundur Singh'in İsa Mesih olduğu düşünülen birinin önünde diz çöktüğü resmedilmiştir. Boş bırakılan iki sayfadan sonra Sadhu Sundur Singh'in siyah beyaz fotoğrafı basılmıştır. Metin, mukaddeme hariç sekiz bölümden oluşmaktadır:

a. Muqaddime	[sayfa 1]
a.1. Evvelkı Ru'yā	[sayfa 3]
a.2. İkinci Ru'yā	[sayfa 3]
b. Evvelkı Bāb	[sayfa 4]
b.1. ħudā ħazır ve nāzır	[sayfa 4]
c. İkinci Bāb	[sayfa 6]
d. Üçüncü Bāb	[sayfa 8]
d.1. günāh ve necāt	[sayfa 8]
e. Dörtüncü Bāb	[sayfa 10]
f. Beşinci Bāb	[sayfa 12]
f.1. du'ā	[sayfa 12]
g. Altıncı Bāb	[sayfa 13]
h. Yétinci Bāb	[sayfa 14]
h.1. ħizmet	[sayfa 14]
i. Sèkizinci Bāb	[sayfa 16]
i.1. dār bilen zaĥmet-niñ sırrı	[sayfa 16]

1. Metinde Dikkati Çeken Hususlar

Eserin geneline baktığımızda tutarlı bir imlanın uygulandığı görülmüştür. Belirtme durumu eki olan *+nI* (نى) ve ilgi durumu eki *+nIη* (نينك) her zaman ayrı yazılmıştır. *+dUr* (دور) eki, genellikle ayrı yazılsa da bazı durumlar da önceki kelimeye bitişik yazıldığı da görülmüştür. Bunun yanında bölüm, paragraf ve noktama işaretlerinin kullanımı konusunda da erken dönem Çağatay Türkçesi metinlerinden ayrıştığı göze çarpmaktadır. Metinde paragraf girintisinin kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca metinde noktalama işaretlerinden nokta (.), soru işareti (?), iki nokta (:), uzun çizgi (–), parantez (()) de kullanılmıştır.

İmla Özellikleri

Metinde bazı çift ünsüzlerin yazımında, ikiz ünsüzleri göstermek için şedde (̣) kullanılmıştır. Ancak bu durum, çift ünsüzlerin sözcüklerin hepsinde istikrarlı bir durum arz etmemektedir: *tartti* تارتى (Sayfa 1/

13), *ayttı* ایتتی (Sayfa 1/7), *evvel* اول (Sayfa 6/20), *lezzet* لذت (Sayfa 9/3).

Ünsüzlerin çoğu genel olarak bir harfle işaretlenmiştir. Ancak ünsüzlerden ç, hem چ hem de ج ile; p harfi ise hem پ hem de ب ile gösterilmiştir: *âç* آچ (Sayfa 2/3), *bérgüçi* برکوچی (Sayfa 3/14), *törtünçi* تورتونچی (Sayfa 6/15), *toқuzunçı* توقوزونچی (Sayfa 6/15), *olturup* التوروب (Sayfa 3/2), *kalıp* قالیب (Sayfa 3/2), *tonup* تونکوب (Sayfa 3/3).

Arap alfabesinde görülen (hemze ء) işaretin bazı kelimelerde kullanılmadığı görülmüştür: *du‘ā* (دعاء) kelimesinin yazımı: *du‘ā* (دعا) şeklinde gösterilmiştir (Sayfa 1/ 16).

2. Şekil Bilgisi Özellikleri

-Adurğan/-yduğan sıfat-fiil eki

Modern Uygur Türkçesinde ünsüz ile biten fiillere *-idiğan*, ünlü ile biten fiillere *-ydiğan* biçiminde getirilen ve gelecek zaman ve geniş zaman ifade eden bu sıfat-fiil eki (Öztürk, 2015, s.104; ayrıca bk. Tehur v.d. 2010, s.1841) metnimizde kullanılmıştır. *kéledürğan sözlerini* سوزلارنى كلالدورغان (Sayfa 4/14) *körünmeyduğan hudā* كورونمايدورغان خدا (Sayfa 6/12), *körsetedürğan semāvī* كورساتادورغان سماوى (Sayfa 7/7).

Hâl eki yığılması

Herhangi bir ekin işlek olan vazifesinin aynı ek veya aynı nitelikte başka bir ek ile kuvvetlendirilmesi ya da gerçekte yahut dil hafızasında aşınmaya uğramış olan bir ekteki vazifelerin tazelenmesi ihtiyaçlarından doğan ek yığılma olayına tarihi ve çağdaş Türk lehçelerinde rastlanılmaktadır (Korkmaz, 1960, s.173-174). Hâl eklerinin üst üste gelmesiyle oluşan yığılma olayına metnimizde de tesadüf edilmiştir. Metnimizde 5 defa *anıñdın* انينك دین “ondan”, 1 defa *şunıñdın* شونينك دین “şundan”, 1 defa *munıñdın* مونينك دین “bundan”, 2 defa *anıñda* انينك دا “onda”, 1 defa *anıñga* انينكغه örneklerinde hâl eki yığılması olayı görülmüştür. Yukarıda görüleceği gibi Çağatayca gramer kitaplarında bu tarz yapılara yer verilmemiştir. Modern Uygur Türkçesinde *mėniñde*, *sėniñde*, *unıñda*, *mėniñdin*, *sėniñdin*, *unıñdın*, *mėniñçe*, *sėniñçe*, *unıñçe*, *bunıñga*, *şunıñga*, *munıñga*, *bunıñdın*, *şunıñdın*, *unıñdın*, *şunıñgiçe* gibi yapılarda ek yığılması olayı bulunmaktadır (Öztürk, 2015, s. 63-65). Modern Uygur Türkçesinin hâl eki yığılması olayının yaygın olması ve metnimizin yazıldığı dönem göz önünde bulundurulduğunda *anıñdın*, *şunıñdın*, *munıñdın*, *anıñda* yapılarının metinde yer alması Modern Uygur Türkçesinin bir özelliği olarak değerlendirilebilir.

-GAnGA zarf-fiil eki

-GAn sıfat-fiil eki +GA yönelme hâli ekinin birleşimiyle oluşan bu zarf-fiil ekine Çağatay Türkçesi üzerine hazırlanan gramer çalışmalarının zarf-fiiller bahsinde yer verilmemiştir. “-dİğI için, -Inca, -dİğI zaman, -dİğIndA” anlamında zarf-fiil yapan zarf-fiil eki, Modern Uygur Türkçesinde -ğanğa, -genge, -kanğa, -kenge biçiminde kullanılmıştır (Öztürk, 2015, s. 112).

andağ ‘aқıl-sız ıarī ada ādemler rūh ānī nėrselerni sanaydur. Likin hudāğa du‘ā kılğanğa hikmet ve ebedī hayāt bėredür (Sayfa 13/9).

-mAp zarf-fiil eki

Çağataycada fiil kök ve gövdelerine eklenen *-(Ip)* ekinin olumsuz olarak görülen *-mAp* zarf-fiil eki, Nevâî'de ve öncesinde tespit edilememiştir (Eckmann, 2012, s. 119). Çağataycada nadir görülen görülen bu eke metnimizde rastlanılmıştır. Modern Uygur Türkçesinde de bu zarf-fiil ekinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

ol özi kerim bolğanı üçün öz zātığa zıd bolğan günāhnı yaratalmāp-dur (Sayfa 9/6).

-mAsdA zarf-fiili

-mAs olumsuzluk eki ile yönelme durumu eki *-dA* ekinin birleşiminden oluşan *-mAsdA* ekine Eckmann'ın kştabında rastlanılmamıştır. Metinde *-mesde* zarf-fiil ekinin bir kere kullanıldığı tespit edilmiştir. Modern Uygur Türkçesinde bu ekin kullanıldığı tespit edilmiştir (Öztürk, 2015, s. 111).

tükemesde behiřt ve cehennem ādem-niņ öz köñlide başlanadur (Sayfa 10/1).

bol- yardımcı fiili ile şart birleşik çekiminin yapılması

Çağatay Türkçesinde şart birleşik çekimi için genellikle *ēr-* yardımcı fiilinin kullanıldığı görülmektedir (Argunşah, 2023, s. 206). Bunun yanı sıra *bol-* yardımcı fiilinin de *ēr-* yardımcı fiilinin görevinde kullanıldığı ve şart birleşik çekimi oluşturduğu örneklere tesadüf edilmektedir (Eckmann, 2012, s. 133). Metnimizde *bol-* yardımcı fiilinin şart birleşik çekiminde kullanıldığı örnekler bulunmaktadır.

hudā her nē řıfāt-larını bir ādem-ğa 'aṭıyye kılğan bolsa iřletmek lāzım-dur (Sayfa 6/16).

andağ bir ceñde muḥabbet birle nuřret tapkan bolsañ andın keyin saña her kim ki muḥabbet körsetgeli mümkün boladur (Sayfa 7/15).

-yli çokluk birinci şahıs emir eki

Çağatay Türkçesinde çokluk birinci şahıs emir çekimi için *-AlIm*, *-AlI*, *-AlUK*, *-AlIη*, *-AlUη* (Argunşah, 2023, s. 200) ekleri kullanılmaktadır. Metnimizde çokluk birinci şahıs emir çekimi için *-yli* ekinin kullanıldığı görülmektedir. Modern Uygur Türkçesinde çokluk birinci şahıs emir emir çekimi ünlü ile biten fiillere, *-yli*, ünsüzle biten fiillere *-ayli*, *-eyli* eklerinin getirilmesiyle yapılmaktadır (Öztürk, 2015, s. 90).

ol yérde turğalı ḥāhlab üç çādır yasañlı (Sayfa 14/6).

-Al yeterlilik fiilleri

Metinde Modern Uygur Türkçesinin özelliklerinden biri de yeterlilik fiilinin kullanımında karşımıza çıkmaktadır. Çağatay Türkçesinde yeterlilik {fiil+ -A bil-} ile kurulmuşken (Teres, 2013, s.84), Modern Uygur Türkçesinde ise yeterlilik ifadesi ünlü ile biten fiillere {-la, -le veya -yala, -yele} ekinin getirilmesiyle, ünsüz ile biten fiillere ise {-ala, -ele} eklerinin eklenmesiyle yapılmaktadır (Öztürk, 2015, s.101). Metinde yeterlilik fiilinin Modern Uygur Türkçesinde yeterlilik fiilinin yapımına benzer şekilde kurulduğu görülmüştür.

ol özi kerim bolğanı üçü öz zātığa zıd bolğan günāhnı yaratalmāp-dur (sayfa 9/6), *bir cān alıp baralmaydur* (Sayfa 15/25). *Bir dünyāvi saltanat ve pādīřāḥğa galebe kēltüredurğan kiři başka bir memleket-ke*

kaçalaydur (Sayfa 10/5). *Andın këyin mên hudâdın çıkkân dëyip hudânın barlık ve başka rûhânî nêrse bâresidin her şek kılış özidin yok bolup ketedür ve şek-niñ derdi ornda dünyâ bērmegen ve ālalmagan bir ‘acā’ib ārām köñli-ni toldurur* (Sayfa 7/4).

-mU soru ekinin kullanımı

Eserde, isimlerin ve fiillerin soru hâli için diğer Türk lehçelerinde ve Çağatay Türkçesinde olduğu gibi genellikle -mU eki kullanılmıştır. Bu ek metinde genellikle -mU ile karşılanmıştır. Ancak bazı durumlarda bir önceki fiile eklenerek ek ünlüsünü düşürmüştür. Bu durum Modern Uygur Türkçesinde karşımıza çıkmaktadır.

yaratılğan nêmerselerge (19) hizmet kılmak bilen yaratkuçığa hizmet kılmamız dëyip ma'nâ-sı mümkün- hudâ (20) özi yaratқан ‘âlem-ni saklamakğa ‘âciz bir âdemdin bir tarıkada yardım tapalamdur? (Sayfa 14/20).

-nêmeşka soru zamiri

Metinde Çağatay Türkçesinde kullanılmayan, ancak Modern Uygur Türkçesinde kullanılan *nêmeşka* نيميشقه (Sayfa 4/16) “niçin” <nême +iş +ka soru zamirinin kullanıldığı görülmüştür.

hudâ heme hâcetlerimizni hâh rûhânî hâh cismânî bolsa bilip revâ kılğah bilgendin këyin nêmişka olarnı anıñ aldığa salurmuz (Sayfa 12/7).

Sözvarlığı

Modern Uygur Türkçesine ait söz varlığı

Metnimizin söz varlığında yer alan Türkçe, Moğolca, Arapça ve Farsça sözcüklerin birçoğu Çağatay Türkçesi metinlerinde de kullanılmış sözcüklerdir. Metinde bu sözcükler Çağatay Türkçesinde tespit edilememiş olmakla birlikte, Modern Uygur Türkçesinde ve ağızlarında yer alan birçok sözcüğe rastlanılmıştır. Örneğin: *oşuğraq* “daha fazla” (Sayfa 12/18), *öpke* “akciğer” (Sayfa 13/1), *teñlik tartmak* “yoksul olmak” (Sayfa 16/8), *alağan* “avuç içi” (Sayfa2/4), *ülüş kün* “dünden önceki gün” (Sayfa 2/10), *baldurkı* “önceki” (Sayfa 3/10), *putları* “ayakları”, *çörgülme* “kuşatmak”, *çıraylık* “güzel” (Sayfa 5/17), *ılğamak* “ayıklamak” (Sayfa 9/3), *mana* “İşte bu, işte” (Sayfa 10/7), *ergeşmek* “takip etmek” (Sayfa 10/20), *miñe* “beyin” (Sayfa 11/3), *han* “çukur” (Sayfa 11/11), *yeñgüşlemek* “değiştirmek” (Sayfa 12/2), *ussuzluk* “susama” (Sayfa 13/15).

Bunlar hariç metinde Modern Uygur Türkçesinin Kaşgâr ağzına ait *kayla-* fiili tespit edilmiştir. Ancak Standart Uygur Türkçesinde bu fiil *kara-* şeklindedir (Necip, 2013, s. 228). Çağatay Türkçesinde de *kara-* fiili (Ünlü, 2013, s. 579) şeklinde görülen bu fiil, Moğolca *hara-* “bakmak, seyretmek, gözlemek” fiilinden alıntıdır (Lessing, 2003, s. 1473; Clauson, 1972, s. 645). Çağatayca metinlerde daima *kara-* şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Metnimizde *kayla-* fiiline aşağıdaki çekim ekleriyle karşılaşılmıştır: *kaylasa* قايلاسه (Sayfa 2/3), *kaylasam* قايلاسم (Sayfa 4/5), *kaylağul* قايلاغيل (Sayfa 5/17).

Çince olanlar

çoñ چوڭ < Çince. zhong“büyük” (Shaw, 2014, s.97, Clauson, 1972, s.424) (Sayfa 17/4). çin چينك (Sayfa 1/2) < Çince. zhen “gerçek, doğru” (Clauson, 1972, s. 424).

Geç Dönem Çağatay Türkçesiyle Yazılmış Bir Metin: Sadhu Sundur Singh'in Bir Nêçe Va'zları (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme) / Veli, H.

Farsça olanlar

obdan (<ābādān) “iyi, güzel, hoş” (Sayfa 15/10), *pātaçı* (Çağatayca pādeci “Farsça+Türkçe) “çoban, sığrtmacı” (Sayfa 17/1).

3. Transkripsiyonlu Metin

[Kapak Sayfa 0]

Sadhu Sundar Singh-niñ Bir Nêçe Va'zları

[Sayfa 1]

Muqaddime (1)Saddhu Sundur Singh, Hindistân ehli-niñ Singh fırkasıdaki uluğ zâde kişi-(2)niñ oğlı edi. Ol 1889'ınçı yılı 17'inci Septembir âyıda tuğuldi. Anıñ ata (3) anası bay bolsa hem özi dîn mezheb-leride çıñ taqvadâr 'abd kişiler erdi. (4) Sundur Singh kiçik vaqtıda anası anıñ iştıyâk ârzûsı-nı bākî kaladurğan rûhânî (5) işka başladı oğlı on dört yaşka kirgende atası vefât boldı – anıñ köñlide (6) rûhânî ceñi başlanıp yarım kêçe bolğunça ârâm tapmaq üçün quddise kitâb-larnı (7) oqup olturdi atası aña ayıttı: ey oğlum sên öz 'aql hüşuñnı yorutup (8) közüñ-ni nâbûd kılursên tañı sên bir bala bolsañ rûhânî hayât-nıñ su'âlleriga (9) uçur tapkalı özünñni munça kıynağanıñ bolmaydur oğlı ayıttı: her nême ki bolsa (10) maña ârâm tapmaq lâzım-dur bu dünyâdaki nêrseler mênî razî kılalmaydur. (11) Sundur Singh İncil-ni köydürüp Mesîhlikke çoñ düşmân bolup yaman (12) kördi ve İncil beşâret bergenlerge ba'zıda taş attı lîkin her kaydağ bolsa (13) İncil-niñ sözi anıñ köñlige te'sir kılıp tarttı. (14) Ol özi dîn 'ibâdeti-ni kaçna kılsa hem hiç ârâm tapmadı ve ol andağ ğamkîn (15) boldı ki bî- ârâm-lıkdın özini yoqatkalı kaçd kıldı bu **hayâl-ni** köñlige köçürüp (16) êrtegeni seher vaqtıda hudâğa hâl dâtlap tola du'â kıldı uzun vaqt du'â kılıp (17) turğanda yüzidin muhabbet yığılıp turadurğan nûrânî bir kimêrse közige köründi.

[Sayfa 2]

(1) Sundur Singh bu Bûda yâ Krişnâ oñşaydur dèyip anıñ put-larığa yıqılğalı tayyâr (2) bolup turğanda ol kimêrse aña ayıttı: kaçanğıça mênî koğlarsen mên sênin üçün (3) ölüp cânım-nı saña fedâ kılmadım mu? Ol kaylasa bu kimêrseniñ âlağanıda mîh (4) ornu-nı körüp nâşiretlik Yesû' êkeni-ni vaqtı ve ol Mesîhge kaylasa anıñ quddise (5) kitâbı-nı köydürgenige yüzidin 'azab körünmey belki mihribânlıq muhabbet izhâr (6) boldı. Sundur Singh fikir kıldı-ki Yesû' Mesîh tirig-dür bu ol Mesîh özi-dur (7) dèyip put-larığa yıqılıp secde kıldı ve derhâl selâmet hüşluk ve ârâm-lıq anıñ (8) bî-ârâm köñli-ni tındurup behişt diliğa açıldı. Ol hüşlukdın tolup (9) atası-nı oyğatıp ayıttı: mên Mesîhi boldum atası şunıñ-ğa işenmey ayıttı: sên (10) 'aqlıñ-nı yütürüp sên, barıp uñlağıl. Ülüş kün tañı muqaddes kitâb-nı köydürdüñ (11) ve êmdi Mesîh bolduñ mu? Oğlı ayıttı: bu kün tirig Mesîhni kördüm aña (12) hizmet kılgalı hâhlar mên maña hiç kimêrse bêrelmegen ârâm-lıq-nı ol bêrip-dür (13) atası ayıttı: ey oğlum özünñni öltürgeli hâhlamadıñ mu? (14) Sundur Singh ayıttı: ol oğluñ Sundur Singh ölgen-dür yenî âdem boldum. (15) Ol vaqt-dın tartıp Sundur Singh Mesîh-niñ 'abd kılı (16) bolup öz dârını hücâsı-nıñ kèynidin köterip mañdı. Ol Mesîh-din tapkan (17) aħkâm ve körgen ru'yâ bâresidin özi bu kitâbda haber bêrip-dür.

[Sayfa 3]

Evvelki Ru'yâ (1) karanğı bir kêcede mên du'â kılmak üçün cengelğa çıqtım. Ol yerde bir taşda (2) olturup hudâğa çoñ muhtâçkım-nı salıp anıñdın yardım tiledim. Andağ oltursam (3) maña bir fakîr âdem keldi, aç kalıp toñup kêtken mênin yardım tilemek üçün (4) kèledür dèyip gümân kıldım. Munıñ üçün aña ayıttım: mên bir fakîr Saddhu ve bir (5) kigizdın bölek nêrsem yok-dur şehirge barıp andaki âdem-ler-din yardım tilemek saña (6) yañşırak-dur. Mên şunu dègende ol kaçın-nıñ yaruğdèk tapış bêrip mênî (7) mubârekleb ğâ'ib bolup ketti. Ol vaqt uqtum-ki mênin öz amrak hücâm mênin (8) yer nême almak üçün êmes belki maña bêrip mênî ğanî kılmak üçün kèlip-dür ve (9) mên öz fikrim-niñ kıskalıñı ve nâ-'aql-lıkm bâresidin hayâl kılıp yığıladım. **İkinçi Ru'yâ** (10) bölek bir kün mên iş-ni

tüketip bolğanda ol cengelğa barıp baldurkı (11) taşda oturup du'ā kıldım ki ey meniñ hudāvendem ve teñrim meniñ hemem sēn –(12) özün rūḥum-nıñ tiriglik-i-dür sēn. maña merḥamet-de kaylap öz kuddise rūḥuñ (13) bilen meniñ andağ toldurğıl ki sēndin bölek-ni meniñ köñlüm rağbet kılmasun. Sēniñ (14) 'atıyyeleriñ-ni emes belki sēn heme ḥayāt ve bereket bērgüci-ni hohlar mēn. Dünyā bilen (15) devleti veyā behişt tapmaq üçün du'ā kılmas mēn. Ḥāş sēniñ üçün iştiyāk tartar (16) mēn, çünki nē yērde bolsañ anda behişt bardur köñlüm-niñ aç ve teñneliki faķat sēn (17) ḥayāt bērgüci bilen raızı boladur. Çünki sēn ey yaratquçım meniñ köñlüm-ni (18) ḥāş özün üçün yaratқан sēn bölek kimērse üçün emes saña zıd turğan (19) her nēmedin köñlüm-ni ḥalāş kılğıl ve rūḥuñ bilen köñlüm-de sākin bolup (20) ebedğıça salṭanat kılğıl āmin. (21) Mēn du'ādın kopsam celāl-lıķ ve aytalmağudēk cemāl-lıķ nūrānī bir kimērseni

[Sayfa 4]

(1) aldımda kördüm. Ol bir nēme dēmedi ve meniñ közlerim yaşlardın andağ tolğan ērdi ki (2) rūşen körelmedim lēkin anıñdın çıķқан maḥabbet-niñ şu'leleri meniñ köñlüm-ge (3) tüşti ve mēn anıñ öz kütkağuçım bolğanı-nı tonup putlarığa tüştüm. Köñlüm-niñ (4) açqusı anıñ-da bar ērdi muḥabbet-niñ açqusı bilen ol hemedin içkerki öyi-ni (5) açıp öz ḥuzūrı bilen anı toldurdı. Қа yērgе kaylasam taşqarım-da ve içim-de (6) anıñdın bölek bir nēmeni körmедim. Ol vaķıt maña āşkāra boldı-ki ādem-niñ köñli (7) ḥudā-nıñ öyi ve taḥtı-dur ve ol sākin bolmaq üçün köñül-ge kirse behişt bu (8) dünyā başlaydur. Bir neçe laḥza içide ol meniñ ḥuşluk bilen andağ toldurup (9) 'acā'ib söz kıldı-ki mēn hem tola kitāb pütüsem şunu beyān kılalmas ērdim. Çünki (10) semāvī nēre faķat semāvī til bilen beyān kılınur ve dünyāvī tilda şunıñ-ğa söz (11) yoķ-dur. Her kaydağ bolsa ol ru'yālarda ḥudādın körgenimdin āzğına pütüp koyğalı (12) ḥahlaydur mēn. (13) Mēniñ olturğan cāyım-da ol olturdı ve mēn anıñ putları-nıñ aldıda (14) olturdum ve aramızda keledurğan sözlerni kılıştuķ **Evvelkı Bāb, ḥudā ḥazır ve nāzır** (15) şāgird: ey mu'allim sēn özün tiriglikniñ bulakı bolup turğanda (16) nēmişka saña 'ibādet kılğanlardın özün-ni pinhān kılur sēn. Nēmişka saña iştiyāk (17) tartқанların közlerini ḥursend kılmasın. (18) Mu'allim: meniñ oğlum ḥaķ sa'ādet cismānī körüşü bilen emes belki (19) rūḥānī mulākātı bilen boladur. Miñ kişi Ken'an-nıñ yurtıda meni kördi, lēkin (20) munıñ bilen ḥuşḥāl tapmadı faķat fānī köz bilen körünür. Ölümge (21) muḥtela bolğan közler tebdilsiz ḥudām ve rūḥ zātıda bolğanlarını kaydağ köreleydür. (22) Sēn öz rūḥuñ-nı körelmesēn kaydağ rūḥuñ-nıñ yaratquçısı-nı körelür sēn.

[Sayfa 5]

(1) Ādem-niñ rūḥānī közleri açılsa rūḥānī nēselerni köreleydür mēndin ḥazır (2) körgeniñ-ni cismānī közüñ bilen emes belki rūḥuñ-nıñ közi bilen (3) körür sēn. Bu dünyāda çoñ bir 'aded meniñ bāremde tola biledür, lēkin meni (4) tonumaydur. Ya'nī meniñ bilen olarnıñ şeriklikı yoķ-dur. Bu sebeb-din olar (5) meniñ bāremde kıladurğan ḥayāl rast emes. Olar maña işenmese meni öz (6) kütkağuçı-sıdēk kabül kılmaydur. (7) Tuğulğandın tartıp kör bolup turğan ādem-ğa ğayrı reñler bāresidin gep (8) kılsam olarnıñ cemālı-nı ve 'itibārını uķmas çünki faķat olar bāresidin (9) anıñdın ve anıñ közleri açılmasdın ilgeri anıñ ḥayālī reñler bāreside (10) rast bolmaydur ve andağ oḥşaş kandağ 'alem-dār bir ādem bolsa hem anıñ rūḥānī (11) közleri açılmasdın ilgeri meni tonumaydur ve meniñ celālın-nı körelmeydür. Tola (12) tola Mesihlar kör tuğulğan ādemğa oḥşar olar āzğına köredurğan bolsa meniñ peyğamber (13) bolğanım-nı körelür. Lēkin Mesih ibn-i'llāh bolğanım-nı mēn celāl bilen kelmesde (14) körmesler [İncil Yohanna 37-35, 17: 9]. (15) Bir ana öz bağıda dirāht-larnıñ arasıda özini yaşurdı ve anıñ kiçik (16) oğul balası anı istep yığlap tamām bağ-nı çörgülüp anı tapalmas ērdi. Bir (17) ḥizmetkār ana ayıttı: yığlamağıl bu dirāht-nıñ çıraylıķ çiçekleri-ge kaylağıl. Gül ve (18) mēn saña bir neçe-ni bērey lēkin bala anası-nı tapmay raızı bolmadı. Anası-nıñ tınışı (19) dirāht-larnıñ mīvesidin yaḥşı ve muḥabbeti heme gül-lerniñ ḥuş büyidin şirīn ērdi. (20) Bala ayıttı: tamām bağ mīvesi bilen özüm-niñ-ki-dür, çünki anam-ğa nē

te'alluk bolsa hem (21) mēniñ-ki-dür. Mēniñ anam-ğa iştīyāk tartar mēn. Anası heme şunı yaşurın yēride añlap (22) çıqıp balası-nı kuçaqı-ğa alıp söydi. Ol vaqıt bağ kiçik balāğa behişt-dēk boldı. (23) Andağ oħşaş mēniñ balalarım-nıñ dünyādaki ehvālī-dur. Dünyā özi bir çoñ (24) bağdēk ēken. Ammā olar anıñ celālīda ve ğanılıqıda mēni tapmağunça ve mēn özüm-ni (25) olarğa āşkāra kılmağunça hūşluk tapmaydur. (26) Her kaçça sēn bir parça kömürni yusañ kara reñi hīç çıkmaydur. Līkin anı (27) otkā salsañ qaralığı yok bolup kētedür. Bu temsīl körsetedür, kandağ (28) rūhu'l kaddese-niñ otı bir ādem-niñ köñlige kēse günāh-nıñ karañguluğu yok bolup

[Sayfa 6]

(1) kētedür. Kömür otda kömürde bolğan-dēk mēniñ balalarım mēnde ve mēn olarda (2) bolup olarınñ vāsıtası bilen özüm-ni dünyāda āşkāra kılur mēn. İkinçi Bāb (3) şāğird: ēy mu'allim sēn öziñ-ni dünyāğa āşkāra kılmañ ādem-ler sēn ibn'illāh (4) bolğanıñ-ğa ve semāvī atanıñ barlıqığa şek kılmañ belki hemesi işenip 'adalet-niñ (5) yolığa kirür ērdi. (6) Mu'allim: ēy mēniñ balam her biri-niñ ehvālī-nı bilip ve her biri-niñ hācetiğe (7) muvaffīk özüm-ni āşkāra kılur mēn. İnsān üçün cisim şüretide boldum tā ki hudānı (8) tonuğalı insānğa mümkün bolğay. İnsān dōst tutқан ve imān kēltürgen kim-ērseni körgeli (9) iştīyāk tartadur. Līkin hudānı körgeli nā-mümkīn-dur. Çünki ol fehm-ğa sığmaydurğan (10) bolğanı bilen faqat intihāsı yok kimērse anı köreleydür. Ānı hem intihāsız bolmaq (11) kērekdür. Munıñ üçün ol cisim boldı nēçük ki kılusılıqlarğa? pütügen hatı birinçi (12) fāşil on beşinçi āyet-de pütülüpdür-ki: körmeydurğan hudānıñ şüreti ve (13) barça maħlūkāt-nıñ tuncı-sı ol-dur ve ikinçi fāşil tokuzunçı āyet-de: çünki (14) hudālık-nıñ barça kāmīl-lığı anıñda bedençe sakin-dur. Munıñ üçün mēn ayıttım ki mēni (15) körgen atanı körüpdür [ve İncil Yuhannā on dōrtünçi fāşil tokuzunçı āyet-de]. (16) Hudā her ne şifāt-larını bir ādem-ğa 'atıyye kılğan bolsa işletmek lāzım-dur. Bolmasa (17) olar bargunça yaramay yok bolup kētedür. İtikād hem hudānıñ şerīkçilikide (18) saklanmasa imtiħāndın mağlūb bolup şek kılmaqka tebdil boladur. Pat pat (19) ādem-ler aytadur ki mēn öz şek kılğanım-ğa ğālib bolsam işengeli teyyār ēdim. Meselen bir (20) hādişede bir ādem-niñ putı sığın bolsa ol řabīb-din iltimās kılma ki evvel (21) ağırıkı-nı pesteletip andın kēyin putum-nı tañıp koyğıl. Ağırıkı-nıñ sebebi put (22) sınısı bolğandın kēyin andağ iltimās 'aқıl-sız bolur ērdi. Çünki tañıp koyğan (23) birle ağırıkı özidin yok bolup kēter ērdi. (24) Günāh-nıñ vāsıtası birle ādem hudādın kēsildi bu

[Sayfa 7]

(1) sebeb-din şek rūhānī derd peydā boladur. Munıñ üçün hudā birle (2) 'ahdini yenğüşlegeli kērek-dür. Andın kēyin mēn hudādın çıққан dēyip hudānıñ barlıqı (3) ve başqa rūhānī nērsē bāresidin her şek kılış özidin yok bolup kētedür ve (4) şek-niñ derdi ornıda dünyā bērelmegen ve ālalmağan bir 'acā'ib ārām köñli-ni toldurur. (5) İnsān ve semāvī ata ortasında bolğan hañ-nı yapmaq üçün cisim şüretide boldum. (6) Hudānıñ aşlı zātı muħabbet bolğan üçün ādem-ni hem muħabbet-ke kadir kılıp-dur (7) ve vācib-dur ki ol muħabbet körsetedürğan semāvī ata insāndın hem muħabbet tapsun ve (8) anıñ üçün insān tamām cān kuvvet ve 'aқıl bilen ol heme yaratқан nērselerni dōst (9) tutsun. Ādem andağ kılmasa dōst tutuşı-nıñ 'atıyyesi-ni yorutsa özini yaħşı (10) köredürğan boladur ve şu anıñ helāketige sebeb boladur. Özini dōst tutқан (11) kimērse öz cānı-nı öltürür. Mēn ayıttım ki hem-sāyeñ-ni öziñ-dēk dōst tutkıl. Meselen (12) bir kişi kēlip iki üç kün biz birle turup dūşmān bolsa hem anıñ birle tıñ (13) turğalı ança ters bolmaydur. Līkin biz birle hemişe turup daħil ve zaħm kēltürgen (14) ādem-ni dōst tutmaq nihāyet ters-dür. Andağ bir ceñde muħabbet birle nuşret tapқан bolsañ (15) andın kēyin saña her kim ki muħabbet körsetgeli mümkün boladur. Bir ādem hudānı tamām köñül (16) cān ve 'aқıl bilen ve öz himāyesi-ni özidēk dōst tutsa anıñ köñlide hīç (17) şek patmaydur. Andağ bir ādem-niñ köñlide hudā-nıñ pādişāhlığı başlanıp (18) muқarrer kılınıp-dur. (19) Mēni sāde köñül birle istegenlerge sözüñ-niñ vaşıtāsı birle

özüm-ni (20) âşkâra kılar mên. Mên bèn-i âdem-ni kütkaзмақ için cisim şüreti-ni algandék rûh ve (21) tiriğlik bolğan sözüim cismânî tilide pütülüp-dür. Lîkin mênî tolalar tonumağan (13) için sözüim-ni hem uqmaydur. Mênîñ sözüim-ni rast uqmaq için İbrânî ve Yünânî (14) til-ni bilmek lâzım kélmezdür. Lîkin ol sözni pütügen peygâmbler ve resüllarnı (15) hidâyet kıladurğan rûh bizge lâzım-dur. Muqaddes sözniñ tili rûhânî bolğan bilen (16) faqat rûhdın tolğanlar anı uqadur. Lîkin olar dünyânıñ közide nâdân körünse hem (17) rûhânî til-ni uqadur. Çünki olarnıñ öz zebânı-dur. Bu dünyânıñ dânaları anı (18) uqmaslar çünki rûhu'l kadese birle şerîkliği yok-dur. (19) Âdem-niñ rûhî bedende sâkin boluşı uçarlık tuğum-nıñ içinde boluşıdék-dür.

[Sayfa 8]

(1) Zindânıñ-nıñ taşkarıda gül her kısım mîve deryâ ve igiz tağlar bar. Bir 'acâ'ib âlim (2) tapıladur ve öz anañ hem anda bar êken ve pat furşat-da özüñ heme şunı köredurğan (3) bolur. Sên déyip şikal içinde bar çücege bir kimerse ayıtıp bërse uqmas ve işenmes (4) erdi. Pat furşat-da közüñ birle körüp öz kanat-larnıñ birle uçardurğan bolur. (5) Sên déyip hem aña ayıtısa tayyâr bolmağanı için uqmas erdi. Anığa oğşaş (6) tolalar hâzîr tayyâr êmes hâlda bolğanı bilen hudânıñ barlıkığa ve kéledurğan (7) 'âlemge işengeli hohlamaydur. Çünki şunıñdın bir nême körmeydür, olarnıñ (8) fikirleri-niñ küçi bir çücenin kanatı-nıñ 'âciz peyleriga oğşaydur. Hudâ anı (9) döst tutkanlar için tayyâr kılingan ebedi ve tebdil-siz nêrselerni hâzîrki 'âciz (10) közleri birle körelmeydür. Eşyanıñ kitâbıda atmış tórtünçi fâşil tórtünçi âyet-de (11) pütülüp-dür ki çünki öziğe muntazir bolğanlarğa mundağ nêrselerni kılğan sêndin (12) başka bir hudâ bar êkeni-ni ezeldin béri hiç kişi tuymadı ve kulak eşitmedi ve köz (13) körmedi [ve atmış beşinci fâşil on yetinci âyet-de]. Çünki maña mên bir yeñi (14) âsmân bilen yeñi bir yer halk kılar mên ve evvelkılar yâd kılınmas ve hâtırğa (15) kêlmes. Bizge kéledurğan 'âlem-ge muntazir tursaq tuğum-daki çüce anasıdın ısığlık (16) tapğandék köñlümiz hudânıñ rûhî kızık turğay (İncil Yuhanna on (17) tokuzuncı fâşil on sekizinci âyet-de). Mundın kênin Yesü' her nêrse tamâm bolğanı-nı (18) bilip pütülgen-niñ becâ kêlmeki için usadım déyip ayıttı. Üçünçi Bâb, günâh ve necât (19) şâgird: hudâğa itâ'at ve 'ibâdet kılmasaq günâh boladur déyip yakînen heme âdem-ler (20) biledür. Çünki günâh-nıñ yaman huşulı tamâm yer yüzide âşkâra bolup-dur. Lîkin (21) günâhıñ nême êkeni ve kaydağ ve bir andağ yaman nêrse hudânıñ irâdesi-niñ zıdığa (22) peydâ bolğanı oğşaş âşkâra êmes-dür.

[Sayfa 9]

(1) Mu'allim: hudânıñ irâdesi-ni terk kılmaq ve ornıda özi-niñki-ni becâ (2) keltürmek ve 'adâlet bilen yahşılık-nı taşlamak ve ornıda 'adâletsizlik bilen yamanlık-nı (3) ılgamaq ve lezzetniñ rağbetiğe itâ'at kılmaq günâhdur. Günâh özi yaratılmağan (4) için mevcüd bolğan nêrseler birle sanalmas, belki bir hâldur yaratkuçı vâcid (5) bolup heme yaratılğan nêrselerge sebeb-dür. Ol özi kerim bolğanı için öz (6) zâtığa zıd bolğan günâhı yaratılmıy-dur. (7) Hudâdın başka yaratkuçı yok-dur. Şeytân yaratılğan nêrselerni buzalaydur. (8) Lîkin bir nêmeni yaratkalı anıñ küçi yok. Munıñdın bilürmiz ki günâh hudâ yaratkan (9) nêrselerniñ arasında êmes, belki harâb bir hâldur. Meselen nürniñ barlıkı bar lîkin (10) karanğuluk-nıñ-ki êmes. Ol faqat nürniñ yokluğındın-dur. Andağ oğşaş günâh (11) bilen yamanlık özidin ta'yn bir nême bolmay belki yahşılık-nıñ yokluğındın-dur. (12) Günâhıñ karanğuluğu kayı ve che birle kélgen déyip sorarsên şeytân ve (13) âdem öz rağbet-leride maqşudğa yêtmek için âzâd hâhişi-ni hudânıñ irâdesiğe (14) zıd işletgeni bilen mezkûr hâl peydâ bolup-dur. (15) Tola âdemler âf-tâb ve ây-da-ki bar dağları tapkalı isteydür. Lîkin günâhıñ (16) kudreti ve olarnıñ öz köñül-leride bar dağlardın fikir kılmaydur. Pise âdem-niñ (17) bedeni-niñ tuymağı-nı yoqatqandék günâh âdem-niñ köñli ve inşâfı-nıñ tuyuşu-nı (18) yoqatadur ki ol yamanlıkdın derd tartmaydur- lîkin âdem anıñ heybet-lik huşulı-nı (19) körgen ve tuyğan hemân yağı ve tiş gıcırlatışı bolur. (20) Günâhğa tüşken âdem-ler 'işyânı-nı bir

yük dek bilmeydür. Olar ğarķ (21) boladurğan ādem-lerğa oğşaydur. ĶanĶa tola sunığ ağırlıķı ğarķ boladurğan (22) kimersenığ üstığe bolsa aĶa ma'lūm bolmaydur. HıĶ bir ağırlıķı-nı bilmey ve dem (23) alalmay öledür. Lıķin biz Ķoruķda bolup sumı kötersek āz bolsa mu anığ (24) ağırlıķı bizge ma'lūm boladur. Öz ğünāhı-nığ ağırlıķı-nı tonup peşımān bolğanlar (25) maĶa ķeledür ve mēn olarğa ārām bēür mēn. Ķünķi andağ kişilerni Ķutķazğalı ķēldim. (26) Ğümān ķılmağıl ki ğudā ğünāhķārlarnı behıştđin Ķıķarıp olarnı cehennemge (27) salğalı ğāhlaydur Ķünķi ğudā özi muğabbet bolup herğız bir kimersenı cehennemge (28) taşlamaydur. Belki ādem-niğ öz yaman reftārı ol yērgē tartadur muşu 'ömür

[Sayfa 10]

(1) tükemesde behışt ve cehennem ādem-niğ öz köğlıde başlanadur. Bākı 'ālem-niğ (2) cehennemdin Ķaçķusı bar kimērse öz ğünāhlarđın peşımān bolup köğlı-ni maĶa bērsün (3) tā ki anığda sākin boluşım bilen anı ğudānığ pādışāhlıķığa vāriş ķılğaymēn. (4) Bir dūnyāvı saltanat ve pādışāğa ğalebe ķēltüredurğan kişi başķa bir memleket-ke (5) Ķaçalaydur lıķin ğudāğa ğünāh ķılğan kimērse nē yērgē Ķaçadur [miz emir 12-7: 149]. (6) Sēniğ rūğığđın nē yērgē ķētey ve yā sēniğ ğuzūruğđın nē yērgē (7) Ķaçay. Āsmāğa Ķıķsam sēn andadur sēn. Oranığ-nı 'ālem berzağda rastlasam mana (8) sēn andadursen- şubĥı-ı kızılık-nığ kanat-ları-nı alıp deryāyı muğıĥniğ hemedin yırak (9) Ķet-leride sukūnet ķılsa hem anda sēniğ Ķoluğ mēni hidāyet ķılır ve oĶ Ķoluğ (10) mēni tutadur. Bederesti Ķarağğu mēni yapadur ve Ķevremdeki nūr ķēĶe boladur dēyip (11) ayıtsa hem Ķarağğuluķ sēndin tosmaydur. Ammā ķēĶe kündeüdeķ yaruğluķ bēür. (12) Ķutulğalı ğāhlasaķ ğünāhlarımızđın peşımān bolup ğudānığ putları-nığ (13) aldığa özümüzni taşlamaķđın başķa 'ılcımız yok. (14) Kūye otığı köydürüp yokatadurğan küĶi-ni bilmey nūrđın tartılıp (15) ot iĶiğe uçup helāk boladur. Andağ oğşaş ādem ğünāh-nığ zehri ve (16) olturadurğan Ķudreti bāresidin fikir ķılmay anığ bātıl ğuşluķı-nığ nūrđın (17) tartılıp özini ğünāğa taşlap helāk boladur. Lıķin mēniğ nūrüm ğünāhķārlarnı (18) Ķutķazıp olarğa ğayāt ve ebedi ğuşluķ bēreledür. Ķünķi insān ğāķ nūrniğ (19) bereketidin söyünsün dēyip yaratılıpdur. TörtünĶi Bāb (20) şāğird: ēy mu'allim tola 'alemdār ve olarğa ergeşkenler fikir ķıladur ki (21) sēniğ kefaretiğ ve Ķanığ vāsıtası bilen bolğan necāt ma'nāsız ve 'aķılsızlıķ-dur. (22) Olar aydadur ki Mesıĥ faķaĶ bir Ķoğ mu'allim ve bizniğ 'ömrümüzniğ reftārığa bir numūne (23) ērdi. Lıķin necātımız ve edebı ğuşğalımız bizniğ öz dıĶķatımız ve yağşı (24) 'amellerimizdin boladur.

[Sayfa 11]

(1) Mu'allim herğız unutmağıl ki köğül 'aķıldın rūşenraķ rūğānı nērselerni (2) uķadur. Köğül ğudānığ beytidur ve ol ğudānığ barlıķı bilen toldurulsa 'aķıl (3) hem yarutulur. Nūr bolmasa köz bı-kār bolğandēķ miĶe ve 'aķlımızni ğāķıķat nūrı (4) yarutmasa fā'idesizdur. Rūğānı nērselerni tonuğalı ğāhlağan-larğa (5) 'aķıl ve 'ılm kifāyet bolmay belki olarğa hem kebüterniğ şāflıķı lāzımdur. (6) İncil Yuğannā üçünĶi fāşil on dörtünĶi āyetđin on beşinĶi āyetğıĶa (7) pütülpüdü: Māsā beyābānda yılanı kötergendēķ ibn-il insān-nığ köterilmeki (8) ķerekdür tā ki her kim aĶa işense anığ ebedi tirigliķi bolğay. (9) Ğudā ķēltürgen necātķa işenmegenler öz ğünāhlarđın ğarāb (10) ķılınıp helāk bolurlar. (11) Yaş bir kişi bir ğağğa tüşüp andağ zağm-dār boldı-ki anığđın tola Ķan (12) āķıp ölümge yaķın boldı. Anığ atası anı bir řabıbe tapşurđı ve řabıbe ayıttı: (13) ğayāt kandanadur. Bu yaş oğulđın andağ tola Ķan yok bolup ķetğeni üçün faķaĶ (14) bir kimērse öz Ķanıđın anığ tomurığa Ķan bērmek bilen Ķutulur, bolmasa öledür. Ata (15) ol oğulğa nihāyet amraķ bolğanı üçün derğāl öz Ķanıđın aĶa bērgeli ğāhladı. (16) Ol vaķıt atanığ Ķanı oğlı-nığ tomurığa tapşurulđı ve oğul tirig Ķaldı (17) insān Ķudsiyyet-niğ igizliķin tüşüp öz ğünāhlarđın zağm-dār bolup helāketke (18) yaķın turadur ve ğünāhlarđın peşımān bolup ölümđin Ķutulup ebedi (19) ğayāt-nı tapsun dēyip rūğānı řarıķada mēn öz Ķanığ-nı bēür mēn. İncil (20) Yuğannā pütülpüdü ki mēn ķēldim ki olarnığ tirigliķi bolğay (21) ve oşuğraķ bolğay. (22) Kāmil necāt faķaĶ ğünāhlarınığ 'afvsı

emes belki hem günāhnıñ küçidin (23) tamām āzād bolmağımızdır. 'Afv tapıp günāhnıñ kesellikidin ölgeli mümkündür günāhdın (24) ve anıñ küçidin ādem-ni tamāmen kütqazmaq üçün cisim şüretini aldım öz günāhlarıdın (25) peşimān bolup ikrār kılğanlar günāhda ölmeseler. Çünki mēn olarnı anıñdın (26) kütqazur mēn. Olar ölüm-din kütulup ebedğıça hayāt tururlar. Bir ādem öz 'gayret (27) ve yahşı 'ilmi birle kütulur dēyduğan söz nā-'aqlı-lıkdur. Faqat nādān ādem aytadur ki (28) açığı mīve kēltüradurğan bir dirahıt hemişe mīve kēltürmek birle yahşırak boladur.

[Sayfa 12]

(1) Andağ emes belki yahşı bir dirahıt-dın köz alıp ovlamak bilen aşıl zātı-nı (2) yengüşlemek lāzımdur. Şundağ yeni tuğulmağan bir günāhkār yahşılığ kılray dēyip (3) ārzū kılsa hem faqat günāhnıñ yaman mīvesi-ni kēltüredür. Likin günāhdın peşimān bolup (4) imān bilen mēnde ovlansa anıñ köhne zātı ölüp mēnde yeni mevcūd boladur. Yeni (5) tuğulğandın kēyin ebedğıça kıladurğan mīve kēltüredür. **Bēşinçi Bāb, du'ā** (6) şāgird: ba'zıda şu su'āl-ni añlarmız: hūdā heme hācetlerimizni hāh (7) rūhānī hāh cismānī bolsa bilip revā kılğalı bilgendin kēyin nēmişka olarnı anıñ (8) aldığa salurmız. Hūdānıñ yollarını du'ālarımız bilen tebdil kılalurmız mu? (9) Mu'allim: andağ su'āl-ni kıladurğanlar körsetedür ki olar du'ā nēme ēkenini (10) bilmes ve du'āda turuşdın olarnıñ haberi yokdur. Bolmasa olar uçar erdi ki (11) du'ā bir kısım divāneçilik emes veyā muşu 'ömürge lāzım bolğanı-nı hūdādın istep (12) tapmaq üçün bir nēme emes. Faqat hayāt bērgüçi hūdānı istep tapkalı haq du'ādur (13) hayāt-nıñ bulakı bolğan hūdā bizniñki bolsa ve biz anıñ bilen birleşken bolsağ hayāt (14) özi bizniñki boladur ve rızkımızğa hem lāzım boladurğandın hūdā özi haber aladur. (15) Hūdā fāsik ādem-lerğa yalguz cismānī ni'metler bēreledür çünki olarnıñ rūhānī (16) tiriglik bolmağan üçün olar öz rūhānī hācetlerini tuymaydur ve olarğa (17) rūhānī ni'metler bērilse hem faziletlik sanalmas erdi. Likin işengenlerge mezkūr iki (18) kısım 'aıyye bēreledür. Likin oşuğrak rūhānī tā ki olarnıñ köñülleri cismānī (19) ve közge körünedurğan nērselerdin tartılıp körünmeydurğan ve bākī kıladurğan (20) nērselerge iştiyāk tartsun- olar tirig cān bolsun dēyip hūdāğa du'ā kılğanlarğa (21) özi rūhı-nı demide kıladur [Mūsā-nıñ birinçi kitabı 7: 2 ve İncil Yuhānna 20:30]. Olar hergiz ölmeydür çünki hūdānıñ rūhı du'ā bilen olarnıñ

[Sayfa 13]

(1) rūhānī öpkelerini toldurup saqlıq ve ebedi hayāt bēredür. Maħabbet-niñ teñrиси (2) bolğan hūdā rūhānıça ve cismānıça hem lāzım boladurğanını meft ve keñrū bēredür. (3) Tabiatdın bizler hūdā merħametidin meft bērgen necāt ve rūh-nıñ 'aıyyelerini efzal (4) sanamaymız. Likin du'ā bilen olarnıñ faziletlik-ni bilürmiz hūdā hayātka lāzım (5) boladurğan ısığlık nūr havā ve sunı hemişe meft bērip turğan bāresidin insān (6) hayal kılmay veyā şükür ayıtmaydur. Anıñ orında behālık nērseler çoñ cebir birle (7) istep nē açlık veyā teşnelikni yokatalmaydurğan veyā rūhka hūş rızā (8) kēltürelmeydurğan altun kümüş almas ve kıymet behā taşlarını efzal sanaydur andağ (9) 'aql-sız tarıqada ādemler rūhānī nērselerini sanaydur. Likin hūdāğa du'ā kılğanğa (10) hikmet ve ebedi hayāt bēredür. (11) Su kuşları su üstide su üzüp turadur likin kanatlarını uçkalı (12) yaysa olar tamām kuruk ēken. Andağ oşşas du'ā kılğan ādemler bu dünyāda turadur. (13) Likin anıñdın kētse nā-pāklidikin pāk turadur. (14) Mēniñkiler dünyāda turadur. Likin dünyādın emes-könjül dünyāvī rağbetdin (15) ölgen bolsa muşu 'ālemdeki heme nērseler aña ziyān bolmay belki usuzluğ-nıñ (16) nef-i ve yardımı boladur. Gül-ler ba'zıda nā-pāk yerlerde ünüp öz 'acā'ib hūşbüyü (17) bilen nā-pāklilik-niñ bed-büyü-nı yokatadur. Olar āftāb-dın nūr ve ısığlık alıp (18) tursa nā-pāklilik olarğa ziyān kılmay belki olarnıñ usaşığa yardım boladur. (19) Andağ oşşas du'ā-nıñ vāsıtası bilen rūhānī nūr ve ısığlık alıp turadurğan (20) kimērse ebedğıça kıladurğan mīve kēltüredür ve öz pāk ve kuddese 'ömri bilen dünyānıñ (21) buzluğluğğa gālib boladur. **Altınçı Bāb,** (22) du'ā kılğan kimērse mēniñ bilen şeriklik tapıp mēnde şābit kalıp maña oşşas (23) boladur muz ayıklı

āk karnıñ ārasıda ‘ömrini ötküzüp özi kardék āk (24) boladur ve Bengaldeki yolbars özini yaşurğan kamuş-nıñ reñgidék bolup

[Sayfa 14]

(1) kalıpdur. Du‘ā ve rūhññ tiriglik-ni mēnde tapkanlar firişte ve muqaddeslerdék maña (2) oħşaş bolup mēniñ süretim-niñ oħşaşlıqıda kılınur. Mēn Petrus Ya‘kūb ve (3) Yuħannāni mēniñ bilen tağka alıp barganda bir nēce lahzada mēniñ celālumdın olarğa bir nēmeni (4) körsettım ve olar faqat muqaddeslerdın ikisini ya‘nī Mūsā ve İlyās-nı kördiler. (5) Her kandağ bolsa olar hūşluqıdın tolup ol yēde turğal hāhlab üç çadır (6) yasaylı déyip ayıttı. [İncil Matta 5-1:17] Mēniñkiler behiştke yētip (7) firişte ve heme muqaddesler bilen mēniñ celālında turğanda olarññ hūşluqı kaçça (8) çoñ boladur. Du‘ā kılaturğanlar hergiz yalğuz bolmas. Çünki mēn olar bilen (9) hemişe bolur. Mēn ve mēniñ firiştelirim pat pat olarğa baradur. (10) Tabiat-nıñ üstige ğālib bolğan ādemler felek-niñ taşığa yētmes. Likin du‘ā (11) bilen şeytān dünyā ve öziğe ğālib bolğan ādemler behiştdeki-ler bilen mu‘āmele kılur. (12) Dıraht ve güllerniñ şekli körünüşi ve reñi bölek bölek havāda tebdil bolğandék (13) rūhāniçe mēniñ bilen mu‘āmele kılğanlarññ körünüşi ve ‘ādetleri rūhāni tārıkada (14) andağ tebdil boladur ki olar maña oħşaş bolurlar. (15) Du‘ā kılaturğan kimersenñ i‘tikādi-nıñ qolı kandağ ‘āciz ve qoruğan bolsa (16) hem anı uzatqalı kerekdür. Andağ kılsa kuvvet ve hayāt bērgeli mēniñ (17) işim boladur ve du‘ā kılğanğa hācetige muvaffıq bēriledür. **Yētinci Bāb, hizmet** (18) şāgird: éy mu‘allim hizmet-niñ aşıl ma‘nā-sı nēmedür. Yaratılğan nēmerselerge (19) hizmet kılmaq bilen yaratquçığa hizmet kılurmız déyip ma‘nā-sı mümkin-ğudā (20) özi yaratқан ‘ālem-ni saqlamaqğa ‘āciz bir ādemdin bir tārıkada yardım tapalamdur. (21) Mu‘allim: hizmet kılğal rūhāni hayāt-nıñ ve muħabbet-niñ farzı-dur. Ğudā özi (22) muħabbet-dür ve ol hemişe yaratқан ‘ālem üçün işlep turadur ve hāhlaydur ki öz

[Sayfa 15]

(1) şüretide yaratılğan ādemler iş kılmay turmasun. Hizmet kılaturğan kimerse (2) öz hizmetidin fāide aladur. Başkalarğa yarı bērmek bilen öziğe yarı (3) bēredür. Başkaldın yarı tapmasa hiç bir kimerse tirig turmas ve başkaldın (4) yarı tapқан kişi başkalarğa yardım bērgeli hāhlamasa öz nā-şükürlüki üçün (5) yardım tapqalı öz haqqım yitürüp-dür. (6) Eger ādem Ğudā aña bērgen ‘atıyye ve kudret-ni Ğudā ve ādemlerniñ hizmetige (7) işletgeli hāhlasa Ğudā bēredürğan yardım ve bereket üçün saqlap turmasun. (8) Likin ādem öz farzı-nı becā kēltürmek üçün teraqqı kılsa Ğudā yardım (9) ve bereket bērip turadur. (10) Bir pādışāh-nıñ vefātı yakınlaşqanda hemedin obdan hizmetkārını kıçkırıp aña (11) ayıttı. Mēn sefer kılsam baraturğan yurtqa mēniñ kēledürğanım-nı haber bērmek ve (12) rastlamak üçün sēni yēberü érdim. Ęmdi mēn maqamığa barur mēn. (13) Munıñ üçün ölgenlerge barıp mēniñ baraturğanım-dın haber bērgil- ol emin (14) kul derhāl kılıcı-nı öz yürekige saydı tā ki ol ölgenlerniñ arasında (15) öz pādışāhı-nı kabul kılsun. (16) Mēn tiriglik-niñ Ğudāvendi ve pādışāhı-dur mēn ve mēniñ kul-larım öz (17) günāhlarında ölgen ve olaturğanlarğa barıp necāt-nıñ ve tiriglik-niñ (18) hūş haberini ayıtıp bērsünler ve ol hizmetide lāzım kēlse öz cānı-nı fedā (19) kılsunlar. Mēn hem tolalarnıñ günāhlarını alıp atmaq üçün özüm-ni qurbān (20) kıldım. Maña saqlap turğanlarññ necātığa yanıp kēlip tiriglik-niñ (21) tācı-nı bērür mēn. (22) Mēniñ şāgirdlerim yērniñ tuzı-dur. Likin tuz érimese bir nēmege tat bērmezdür. (23) Mēniñ şāgirdlerim hem şundağ olar rūh’ul kudde ve muħabbet-niñ otı bilen tirig (24) qurbāndék érip köymese olar kutqazaturğan rūhāni ve semāvi tiriglik-ke hāş (25) bir cān alıp baralmaydur. Mēn hem sizler üçün cismānında érip dārda tiriglikim-ni (26) bērdim. Çünki hayāt-nıñ bahası hayātdur ve özünlerni qurbānlık kılmaq üçün (27) kıçkırdılñlar tā ki semāvi hayāt-nıñ hūşbüyü ve tiriglikim-ni (28) kēltürgeysizler.

[Sayfa 16]

Sékizinçi Bâb, dâr bilen zahmet-niñ sırrı (1) şâgird: éy mu'allim dârnıñ ma'nâsı ve fâ'idesi nemedür nemişka 'âlemde (2) zahmet ve belâ bardur? (3) Mu'allim: dâr behişt-niñ açkısı-dur. Mênin otuz üç yarım yaşlık 'ömrüm-de (4) hemişe bir dâr köterür érdim ve munıñ bilen ve dârdaki ölümim bilen işengenlerge (5) behişt açıldı. Öz üstige dârı alıp maña ergeşkenler mênin vâsıtam bilen (6) behiştge kérip bu dünyânıñ balaları uqmaydurğan ebedî bereket-ni tapadur. (7) Zahmet insân-nı dünyâdın halâş kılıp yaratkuçığa mâylil kıladur ve ol bir (8) vaqtıgıça derd ve teñlik tartıp hudâ birle mu'âmele kılğandın kéyin behişt-niñ ebedî (9) hüşlükü ve rahatıda dâ'im ol mu'âmeleni kıladurğan boladur. (10) Zahmet cānga açığ bir zehirdék körünedür. Lîkin unutmâğıl ki zehir ba'zıde (11) zehirge hâş devâdur. Tola mertebe faķat ğam ve teñlik bilen mênin mu'minlerim-ge (12) rûhânî şifâ ve kuvvet bêrelür mên. (13) Dâr bir yañakķa ohşaydur anıñ şikâl açığ lîkin içide bir tatlıķ (14) ve yaħşı miğzi bardur. Dâr evvel bizge hüş körünmeydür ve anıñ mahfî ma'nâ-sı (15) faķat dâr kötergüçige ma'lûm boladur. Lîkin ol özi anıñda bir 'acâ'ib şirînlîk (16) söyünlük-ni tapadur mên. Özüm zahmet-niñ otıda bolup bir dârı köterdim. (17) Munıñ üçün koğlanmaķ-nıñ ot tonurıda bolğanlarını saķlap kutkazur mên. (18) Rûh'ul quddese ve ot bilen te'mid kılınıp ebedî hayât-nı tapkanlar hiç bir otdın ziyân (19) tartmay mênin bilen hemişe selâmet penâh tapıp-dur. (20) Gümân kılmağıl ki devlet ve revâchlık bilen öz 'ömrini ötküzgenler (21) hemişe hudûğa 'ibâdet kılğuçıldur, tolarak andağ émes pataçdın ve kıotandın (22) çıkıp kêtken kıoylar ba'zıda yaħşı yaylaķ tapadur. Lîkin olarnı yéydurğan pâre pâre

[Sayfa 17]

(1) kıladurğan hayvânlar marap turadur. Lîkin pataçı-nıñ yanıda turğan kıoylar (2) kesel ve 'âciz bolsa hem tıñ selâmet-de turadur. Bu hudânıñ ve dünyânıñ balalarından (3) bir temsil-dur. (4) İhtimâl ki bir mü'min ve bir kâfir otrasıda ança çoñ tefâvut ma'lûm (5) bolmaydur. Lîkin bir kün bir çoñ tebdîl-lik peydâ boladur. Yılan ve pîle kıurt-nıñ (6) arasında bar tefâvut-dék çoñ fark ma'lûm boladur. Yılan kısaķı-nı yeñgüleşe hem (7) aşıl zâtı yeñgüleşenmeydür. Lîkin pîle kıurt ğozadın çıkısa havâda uçadurğan (8) çıraylıķ bir kepile boladur. Andağ ohşaş bir mü'min kışı-niñ rûhî bedendin (9) çıkıp celâlğa tebdîl bolup behişt-ke baradur. Lîkin kâfir kışı ölgendin (10) kéyin hem kâfir toladur. (11) Derd zahmet ve ğam ğuşısa bulut-dék 'adâlet-niñ şemsi-ni körmeginiñdin (12) yaşırsa hem cur'etsiz bolmañlar. Çünki bir kün bulutlardın hüşlük ve (13) bereket keñrû yağadurğanını köürsüz ve 'adâlet-niñ küni üstünizge ebedğıça yarutadur.

[Arka Kapak Sayfası]

İsveç-niñ zebâmdın tercüme kılınıp Kaşğardaki Sutian Fuyiñ Tañ-nıñ Basma-ħaneside 1933.inçi yılda basıldı.

SWEDISH MISSION PRESS

KASHGAR 1933.

Sonuç

Çalışmamızda incelemeye çalıştığımız *Sadhu Sundur Singh'nin Bir Neçe Va'zları* adlı metin, Müslüman Türkler arasında Hristiyanlığı yaymak amacıyla İsveç dilinden geç dönem Çağatay Türkçesine tercüme edilmiştir. Metin, geç dönem Çağatay Türkçesinin dil özelliklerini göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Bu metne dilsel açıdan bakıldığında eserin tercümesinin oldukça sade ve anlaşılır olduğunu

söylemek mümkündür. Bunun yanında metnin Çağatay Türkçesi tercümesinde baştan sona tutarlı bir imlanın kullanıldığı da göze çarpmaktadır. Üstelik eserde modern matbaacılıkta olduğu gibi paragraf girintisinin ve belli başlı noktalama işaretlerinin de kullanıldığı tespit edilmiştir. Metin, Çağatay Türkçesi metinlerinde gördüğümüz büyük bir kısım dil özelliklerini yansıtmaktadır. Ancak metinde Çağatay Türkçesinde bulunmayan, günümüz Modern Uygur Türkçesine ait bazı özellikler de tespit edilmiştir. Bu durum ele aldığımız bu metnin, geç dönem Çağatay Türkçesinden Modern Uygur Türkçesine geçiş dönemini temsil eden bir eser olduğunu vurgulamaktadır.

Kaynakça

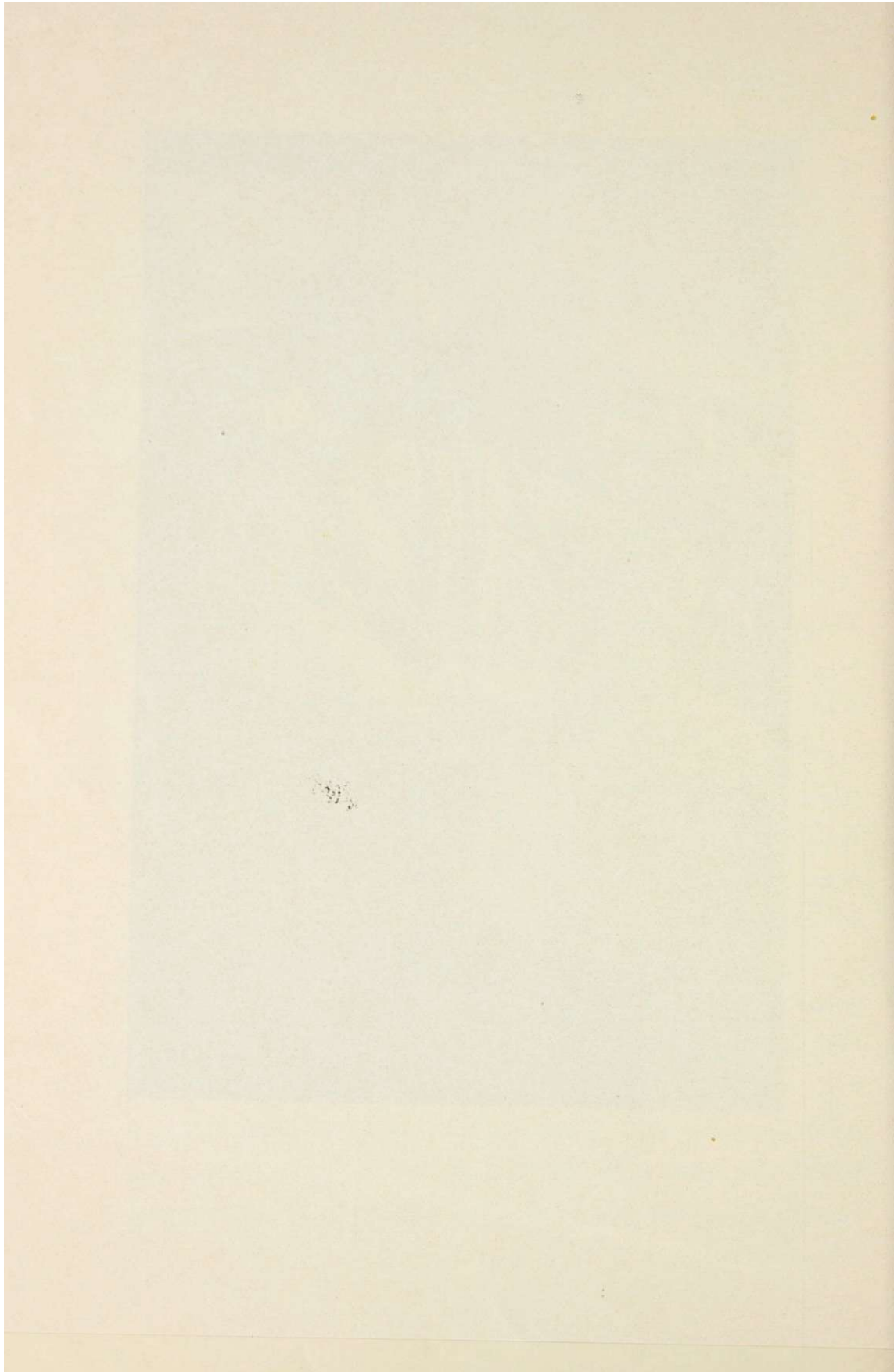
- Argunşah, M. (2023). *Çağatay Türkçesi* (8. Baskı). İstanbul: Kesit.
- Clauson, S. G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish*, Oxford At The Clarendon Press.
- Eckmann, J. (2012). *Çağatayca Elkitabı* (çev. Günay Karaağaç) (5. Basım). İstanbul: Kesit.
- Hacımuhammed, R. (2023). İsveçli Misyonerler ve Doğu Türkistan'daki Misyonerlik Faaliyetleri. *Türkbilig*, 45: s. 74-78.
- Jarring, G. (1991), *Prints from Kashgar*. İstanbul: Stockholm Swedish Research İnstitute.
- Korkmaz, Z. (1960). "Türkçede Ek Yığılması Olaylarının Meydana Gelişü Üzerine", *Belleten*, s. 173- 180.
- Lessing, Ferdinand D. (2003). *Moğolca-Türkçe Sözlük* (çev. Günay Karaağaç). Ankara: TDK.
- Necip, E. N. (2013). *Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü*, (çev. İklil Kurban) (3. Baskı). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Öztürk, R. (2015). *Yeni Uygur Türkçesi Grameri* (3. Baskı). Ankara: TDK.
- Schlyter, B. N. (2016), *From the Private Library of Gunnar Jarring and His New Eastern Turki Dictionary, Kashgar Revisited* (Uygur Studies in Memory of Ambassador Gunnar Jarring) (Edited by: Ildikó Bellér-Hann, Birgit N. Schlyter, Jun Sugawara). Brill's Inner Asian Library: 13-33.
- Shaw, R. B. (2014). *Kâşgar ve Yarkent Ağızı Sözlüğü* (çev. Fikret Yıldırım), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Süleyman, E. (2013). A Study On "Kashgar Prints": "Eastern Turki" Printed Materials Published By The Swedish Mission Press in Kashgar (1892-1938). *Uluslararası Uygur Arařtırmaları Dergisi*, 1 (1), sayfa 75-108.
- Tehur, A. A. vd. (2010). *Hazırkı Zaman Uygur Tili* (Modern Uygur Dili). Ürümçi: Şincang Halk Neşriyatı.
- Teres, E. (2013). *Çağatay Türkçesi Dilbilgisi ve Metin Çalışmaları*, (Ed. Zühal Ölmez). İstanbul: Sürat Üniversite Yayınları.
- Törnvall, G. (2014). *Hoten ve Kaşgar'dan: Gunnar Jarring ve Jarring Koleksiyonu*, (çev. Serkan Çakmak). *Uluslararası Uygur Arařtırmaları Dergisi*, 4: 103-111.
- Ünlü, S. (2013). *Çağatay Türkçesi Sözlüğü*, Konya: Eğitim Kitapevi.

سانهو سندر سنگدنيك
بر نچه وعظ لاري

Geç Dönem Çaęatay Türkçesiyle Yazılmıř Bir Metin: Sadhu Sundur Singh'niņ Bir Neye Va'zları (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme) / Veli, H.

Geç Dönem Çaęatay Türkçesiyle Yazılmıř Bir Metin: Sadhu Sundur Singh'in Bir Neye Va'zları (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme) / Veli, H.

مقدمه

سادهو سندر سنکه هندستان اهلی نینک سیکه فرقه سیداکی اولوغ زاده کشی نینک اوغلی ایدی اول ۱۸۸۹ نجی یلی ۱۷ نجی سپتمبر آیددا توغولدی اینک اتنا اناسی بای بولسه هم اوز دین مذهب لاریده چینک تقوادار عابد کشیلار ایردی سندر سنکه کچیک وقتیدا اناسی اینک اشتیاق آرزوسی فی باقی قالادورغان روحانی ایشقه باشلادی اوغلی اون تورت یاشقه کیرکانده اناسی وفات بولدی — اینک کونکلیده روحانی جنکی باشلانیب یازیم کیچه بولغونچه آرام تایماق اوچون قدس کتاب لارنی اوقوب اولتوردی اتاسی انکا ایتی؛ ای اوغلو سن اوز عقل هوشونک فی یوتوروب کوزونک فی نابود قیلورسن تخی سن بر بلا بولسانک روحانی حیات نینک سوال لاریغه اوچور تایقالی اوزونک فی مونچه قیناغانینک بولمایدور اوغلی ایتی؛ هر نه که بولسه منکا آرام تایماق لازم دور بو دنیا داکی نرسه لار منی راضی قیلالمایدور.

سندر سنکه انجیل فی کوی دوروب مسیحیلک کا چونک دوشمن بولوب یمان کوردی و انجیل بشارت برکانلار کا بعضیده تاش اتی لیکن هر قایداغ بولسه انجیل نینک سوزی اینک کونکلیکا تأثیر قیلیب تارتتی.

اول اوز دین عبادتی فی قانچه قیلسه هم هیچ آرام تایمادی و اول انداغ غمکین بولدی که بی آرام لبقدین اوزینی یوقاتقالی قصد قیلدی بو خیالی فی کونکلیکا کوچوروب ایرته کافی سحر وقتیده خداغه حال داتلاب تولا دعا قیلدی اوزون وقت دعا قیلیب تورغاندا یوزیدین محبت یغیلیب تورادورغان نورانی بر کمرسه کوزیکا کوروندی

سندرسنگه بو بوده یا کیرشنا اوخشایدور دیب اینک یوت لاریغه یقیلغالی طیار بولوب تورغاندا اول کمرسه انکا ایتی: قچانغچه منی قوغلارسن من سنینک اوچون اولوب جانیمنی سنکا فدا قیلما دیم مو؟ اول قایللاسه بو کمرسه نینک آلا قانیدا میخ اورنی کوروب ناصر تلیک یسوع ایکانی اوقتی و اول مسیح کا قایللاسه اینک قدس کتابنی کوی دورکانیکا یوزیدین غضب کورونمای بلکه مهربانلیق محبت اظهار بولدی سندرسنگه فکر قیلدیکه یسوع مسیح تیریک دور بو اول مسیح اوزی دور دیب یوت لاریغه یقیلیب سجده قیلدی و درحال سلامت خوشلوق و آرام لیک اینک بی آرام کونکلینی تیندوروب بهشت دلغه اچیلدی اول خوشلوقدین تولوب اتاسی نی اویغاتب ایتی: من مسیحی بولدوم اتاسی شونینکغه ایشانمای ایتی: سن عقلینک نی یوتوروب سن باریب اوخلاغیل اولوش کون تحی مقدس کتابنی کوی دوردونک و ایمدی مسیحی بولدونک مو؟ اوغلی ایتی: بو کون تیریک مسیحنی کوردوم انکا خدمت قیلغالی خواهلار من منکا هیچ کمرسه برالمکان آرام لیکنی اول بریب دور اتاسی ایتی: ای اوغلووم اوزونکنی اولتورکالی خواهلامادینک مو سندرسنگه ایتی: اول اوغلوونک سندرسنگه اولکان دور ینکی آدم بولدوم. اول وقت دین تارتیب سندرسنگه مسیح نینک عابد قلی بولوب اوز دارینی خواهسی نینک کینیدین کوتاریب مانکدی اول مسیح دین تاپقان احکام و کورکان رويا باره سیدین اوزی بو کتابدا خبر بریب دور.

اولقى رويا

قرانگنو بر كچهده من دعا قيلماق اوچون جنكلغه چيقتيم اول یرده بر تاشدا اولتوروب خداغه چونك محتاجليقيم نى سالیب انینكدين یاردم تیلادیم انداغ اولتورسام منكا بر فقیر آدم كلدی آج قالیب تونكوب كتكان مندىن یاردم تیلاماك اوچون كلادور دیب كمان قیلدیم مونیك اوچون انكا ایتیم: من بر فقیر سادهو و بر كیکیزدین بولك نرسه یوق دور شهر كا باریب انداکی آدم لاردین یاردم تیلاماك سنكا یخشیراق دور من شونی دیكآنده اول چاقین نینك یاروغیدیک تابش بریب منی مباركلاب غائب بولوب كتنی اول وقت اوقتوم كه منینك اوز امراق خواجه مندىن بر نمه الماق اوچون ایماس بلکه منكا بریب منی غنی قيلماق اوچون كلیب دور و من اوز فكریم نینك قیسقه لیقی و ناعقل لیقیم باره سیدین خیال قیلیب یغلادیم.

ایکنجی رويا

بولك بر کون من ایش نى توکاتیب بولغاندا اول جنكلغه باریب بالدورقی تاشدا اولتوروب دعا قیلدیم كه ای منینك خداوندیم و تنکریم منینك همم سن — اوزونك روحوم نینك تیریکلیکی دورسن منكا مرحتده قایللاب اوز قدس روحونك بیلان منی انداغ تولدورغیل كه سندی بولك نى منینك كونكلوم رغبت قیلماسون سنینك عطیه لارینك نى ایماس بلکه سن همه حیات و برکت برکوچی نى خواهلار من دنیا بیلان دولتی ویا بهشت تایماق اوچون دعا قیلماسن خاص سنینك اوچون ایشتیاق تارتار من چونكه نه یرده بولسانك اندا بهشت باردور كونكلوم نینك آج و تشنه لیکی فقط سن حیات برکوچی بیلان راضی بولادور چونكه سن ای یراتقوچیم منینك كونكلوم نى خاص اوزونك اوچون یراتقان سن بولك كمرسه اوچون ایماس سنكا ضد تورغان هر نهدین كونكلوم نى خلاص قیلغیل و روحونك بیلان كونكلومده ساکن بولوب ابدغچه سلطنت قیلغیل آمین.

من دعادین قویسام جلال لیق و ایتالماغودیک جمال لیق نورانی بر کمرسه نى

الديمدا كوردوم اول بر نمة ديمادی و منينك كوزلاريم ياشلاردین انداغ تولغان ايرديكه روشن كورالماديم ليكن انينكدين چيقان محبت نينك شعله لاری منينك كونلوم كا توشتی و من انينك اوز قوتقازغوجيم بولغانی فی تونوب پوتلارینغه توشتمون كونلوم نينك اچقوسى انينكده بار ايردی محبت نينك اچقوسى بيلان اول همهدين ايچكرکی اويسی فی اچيب اوز حضوری بيلان فی تولدوردی قايركا قايلاسام تاشقاريمدا و اچيمده انينكدين بولك بر نمة فی كورماديم اول وقت منكا اشكارا بولديكه آدم نينك كونكلی خدانينك اوي و تختی دور و اول ساكن بولماق اوچون كونكل كا كيرسه بهشت بو دنيدا باشلايدور بر نچه لحظه ايچيمده اول منی خوشلوق بيلان انداغ تولدوروب عجائب سوز قيلديكه من هم تولا كتاب پتوسام شونی بيان قيلماس ايرديم چونككه سماوی ترسه فقط سماوی تيل بيلان بيان قيليدور و دنياوی تيلدا شونينكغه سوز يوق دور هر قايداغ بولسه اول رويالاردا خدادين كوركانيمدين آزغنه پتوب قويغالی خواهلایدور من.

منينك اولتورغان جاييمدا اول اولتوردی و من انينك پوتلاری نينك اليدا اولتوردوم و اراميزدا كلادورغان سوزلاری قيليشتوق.

اولقى باب

خدا حاضر ناظر

شاگرد: ای معلم سن اوزونك تيريكليك نينك بولاقی بولوب تورغاندا نيميشقه سنكا عبادت قيلغانلاردین اوزونك فی پنهان قيلور سن نيميشقه سنكا ايشتيق تارتقانلار نينك كوزلارینی خرسند قيلمايسن.

معلم: منينك اوغلوم حق سعادت جسمانی كيوروشی بيلان ايماس بلکه روحانی ملاقاتی بيلان بولادور مينك كشی كنعان نينك يورتيدا منی كوردی ليكن موينك بيلان خوشحال تايمادی فقط فانی ترسه لار فانی كوز بيلان كورونور اولوم كا مبتلا بولغان كوزلار تبديل سز خدانی و روح ذاتيدا بولغانلاری قايداغ كورالايدور. سن اوز روحونك فی كورالماسن قايداغ روحونك نينك يراقوجی سی فی كورالور سن

آدم نينك روحانى كوزلارى اچيلسه روحانى نرسه لارنى كورالمايدور مندين حاضر
كوركانينك نى جسمانى كوزونك بيلان ايماس بلكه روحونك نينك كوزى بيلان
كورورور سن بو دنيا دا چونك بر عدد منينك باره ده تولا بيلادور ليكن منى
تونومايدور يعنى منينك بيلان اولار نينك شريكلىكى يوق دور بو سبب دين اولار
منينك باره ده قىلادورغان خيال راست ايماس اولار مننكا ايشانماسه منى اوز
قوتقازغوجى سيديك قبول قىلمايدور.

توغولغاندين تارتىب كور بولوب تورغان آدمغه غىبرى رنگلار باره سيدين كب
قىلسام اولار نينك جمالنى و اعتبارينى اوقماس چونكه فقط اولار باره سيدين
انقلاب دور و انينك كوزلارى اچيلماسدين ايلكرى انينك خيالى رنگلار باره سيده
راست بولمايدور و انداغ اوخشاش قانداغ علمدار بر آدم بولسه هم انينك روحانى
كوزلارى اچيلماسدين ايلكرى منى تونومايدور و منينك جلاليمنى كورالمايدور تولا
مسيحيلار كور توغولغان آدمغه اوخشار اولار آرزغه كورادورغان بولسه منينك يغمبر
بولغانيمنى كورالور ليكن مسيح ابن الله بولغانيمنى من جلال بيلان كلماسده
كورماسلار (انجيل يوحنا ۹ : ۱۷ ، ۳۵ - ۳۷).

بر انا اوز باغيدا درخت لار نينك اراسيدا اوزينى ياشوردى و انينك كچيك
اوغول بلاسى انى ايستاب يغلاب تمام باغنى چور كواوب انى تاپالماس ايردى بر
خدمتكار انكا ايتتى: يغلاماغىل بو درخت نينك چيرايلىق چيچكلىرى كا قايلاغىل كل و
من سنكا بر نيجهنى براى ليكن بلا اناسى نى تايمى راضى بولمادى اناسى نينك تينيشى
درخت لار نينك ميوه سيدين بخشى و محبتى همه كل لار نينك خوش بويدىن شيرين ايردى
بلا ايتتى: تمام باغ ميوه سى بيلان اوزوم نينك كى دور چونكه انامغه نه تعلق بولسه هم
منينك كى دور منينك انامغه ايشتياق تارتار من اناسى همه شونى ياشرون بريدن انقلاب
چيقيب بلاسى نى قوجاقىغه البب سويدى اول وقت باغ كچيك بلاغه بهشت ديك بولدى.
انداغ اوخشاش منينك بالالار نينك دنيا دى احوالى دور دنيا اوزى بر چونك
باغديك ايكان اما اولار انينك جلاليدا و غنيليقيدا منى تايماغونچه و من اوزومنى
اولارغه اشكارا قىلماغونچه خوشلوق تايممايدور.

هر قانچه سن بر پارچه كمورنى يوسانك قرا رنگى هيچ چيقيمايدور ليكن انى
اوتقه سالسانك قرا بقى يوق بولوب ككتادور بو توشىل كورساتادور قانداغ
روح القدس نينك اوقى بر آدم نينك كونكلىكا كلسه كناه نينك قرا نكغو اوقى يوق بولوب

كتادور كمور اوتدا و اوت كمورده بولغانديك مينيك بلالاريم منده و من اولاردا بولوب اولارنينك واسطهسى بيلان اوزومنى دنيادا اشكارا قيلور من.

ايکنجی باب

شاکرد: ای معلّم سن اوزونک فی دنیاغه اشکارا قیلسانک آدم لار سن ابن الله بولغانینکغه و سهوی اتانینک بارلیقیغه شک قیلماي بلکه همهسی ایشانیب عدالت نینک یولیغه کیرور ایردی.

معلّم: ای منینک بلام هر بری نینک احوالی فی بیلیم و هر بری نینک حاجتیغه موافق اوزومنى اشکارا قیلور من انسان اوچون جسم صورتیده بولدوم تاکه خدانی تونوغالی انسانغه ممکن بولغای انسان دوست توتقان و ایمان کلتور کان کمرسه فی کورکالی ایشتیاق تارتادور لیکن خدانی کورکالی نا ممکن دور چونکه اول فهمغه سیغمايدورغان بولغانی بیلان فقط انتھاسی یوق کمرسه انی کورالایدور آدم هم انتھاسز بولماق کرک دور مونیکن اوچون اول جسم بولدی نیچوک که قولوسیلدیلارغه پتوکان خطی برنجی فصل اون بشنجی آیتده پتولوب دورکه: کورونمايدورغان خدانینک صورتی و بارچه مخلوقات نینک تونجی سی اول دور و ایکنجی فصل توقوزونجی آیتده: چونکه خدالیق نینک بارچه کامل لیقی اینکده بدنچه ساکن دور — مونیکن اوچون من ایتمیم که منی کورکان اتانی کوروبدور (و انجیل یوحنا اون تور تونجی فصل توقوزونجی آیتده.) خدا هر نه صفت لارنى بر آدمغه عطیه قیلغان بولسه ایشلاتماک لازم دور بولماسه اولار بارغونچه یارامای یوق بولوب کتادور اعتقاد هم خدانینک شریکلیکیده ساقلانماسه امتحان دین مغلوب بولوب شک قیلماقغه تبدیل بولادور یات یات آدم لار ایتادور که من اوز شک قیلغانیمغه غالب بولسام ایشانکالی طیار ایديم مثلا بر حادثه ده بر آدم نینک یوقی سینغان بولسه اول طیب دین التماس قیلسه که اول اغریقنى پستلایب اندین کین یوتومنى تانکیب قویغیل — اغریق نینک سیمی پوت سینیشی بولغان دین کین انداغ الشمس عقل سز بولور ایردی چونکه تانکیب قویغان برله اغریقنى اوزیدین یوق بولوب کتار ایردی.

کنه نینک واسطهسى برله آدم خدادین کسیدلی بو

سبب دین شک و روحانی درد پیدا بولادور مونیکنک اوچون خدا برله عهدینی ینکوشلاکالی کراک دور اندین کین من خدادین چیقان دیب خدانینک بارلیقی و باشقه روحانی نرسه باره سیدین هر شک قیلش اوزیدین یوق بولوب کتادور و شک نینک دردی اورنیدا دنیا برالماکان و آلامغان بر عجائب آرام کونکلی فی تولدورور انسان و سماوی اتا او تراسیدا بولغان هانک فی یایماق اوچون جسم صورتیده بولدوم. خدانینک اصلی ذاتی محبت بولغان اوچون آدم فی هم محبت کا قادر قیلیب دور و واجب دور که اول محبت کورساتادورغان سماوی اتا انساندین هم محبت تاپسون و اینک اوچون انسان تمام جان قوت و عقل بیلان اول همه یراتقان نرسه لارنی دوست توتسون آدم انداغ قیلماسه دوست توتوشی نینک عطیه سی فی یوتورسه اوزینی یخشی کورادورغان بولادور و شو اینک هلاکتکا سبب بولادور اوزینی دوست توتقان کمرسه اوز جانی فی اولتورور من ایتم که همسایه نکی فی اوزونکدیک دوست توتقیل مثلاً بر کشی کلب ایکی اوچ کون بیز برله توروب دوشمن بولسه هم اینک برله تنج تورغالی انچه ترس بولمایدور لیکن بیز برله همیشه توروب دخل و زخم کلتورکان آدم فی دوست توتماق نهایت ترس دور انداغ بر جنکده محبت برله نصرت تاپقان بولسانک اندین کین سنکا هر کیم کا محبت کورساتکالی ممکن بولادور بر آدم خدانی تمام کونکل جان و عقل بیلان و اوز همسایه سی فی اوزیدیک دوست توتسه اینک کونکلیده هیچ شک پاتمایدور انداغ بر آدم نینک کونکلیده خدانینک پادشاه لیقی باشلاب مقرر قیلیب دور.

منی ساده کونکل برله ایستاکانلار کا سوزوم نینک واسطه سی برله اوزوم فی اشکارا قیلور من من بنی آدم فی قوتقازماق اوچون جسم صورتی فی الغاندیک روح و تیریکلیک بولغان سوزوم جسمانی تیلیده یتولوب دور لیکن منی تولالار تونوماغان اوچون سوزوم فی هم اوقمایدور منینک سوزوم فی راست اوقماق اوچون عبرانی و یونانی تیل فی بیلمک لازم کلمایدور لیکن اول سوزنی یتوکان ییغمبرلار و رسول لارنی هدایت قیلادورغان روح بیز کا لازم دور مقدس سوزنینک تیلی روحانی بولغانی بیلان فقط روحدین تولغانلار فی اوقادور لیکن اولار دنیانینک کوزیده نادان کورونسه هم روحانی تیل فی اوقادور چونکه اولار نینک اوز زبانی دور بو دنیانینک دانالاری فی اوقماسلار چونکه روح القدس برله شریکلیکی یوق دور.

آدم نینک روحی بدنده ساکن بولوشی اوچارلیق تخوم نینک ایچیده بولوشیدیک دور

زندانیڭ نینگ تاشقاریدا كل هر قسم میوه دریا و ایکیز تاغلار بار بر عجائب عالم
 تاییلادور و اوز انانك هم اندا بار ایکان و پات فرصتده اوزونك همه شونی کورادورغان
 بولور سن ديب شكال ایچیده بار چوجهغه بر کمرسه ایتیپ برسه اوقماس و ایشانماس
 ایردی پات فرصتده کوزونك برله کوروب اوز قناتلارینك برله اوچادورغان بولور
 سن ديب هم انكا ایسه طیار بولغانی اوچون اوقماس ایردی اینکغه اوخشاش
 تولالار حاضر طیار ایماس حالدا بولغانی بیلان خدانینگ بارلیقیغه و کلادورغان
 عالم کا ایشانکالی خواهلامایدور چونکه شونینکدین بر نه کورمایدور اولارینینگ
 فکرلاری نینگ کوچی بر چوجه نینگ قناتی نینگ عاجز بی لاریغه اوخشایدور خدا انی
 دوست توتقانلار اوچون طیار قیلغان ابدی و تبدیل سز نرسه لاری حاضر قی عاجز
 کوزلاری برله کورالمایدور اشعیانینگ کتابیدا اتمیش تور تونجی فصل تور تونجی آیتده
 يتولوب دور که چونکه اوزیکا منتظر بولغانلارغه مونداغ نرسه لاری قیلغان سندین
 باشقه بر خدا بار ایکانی ازلدین بری هیچ کشی طویهادی قولاق ایشتمادی و کوز
 کورمادی (و اتمیش بشنجی فصل اون یتنجی آیتده) چونکه منا من بر ینکی
 آسمان بیلان ینکی بر یر خلق قیلور من و اولقیلار یاد قیلینماس و خاطرغه
 کلماس — بیز کلادورغان عالم کا منتظر تورساق تخومداکی چوجه اناسیدین اسغلیق
 تابغاندیک کونکومیز خدانینگ روحی برله قیزیق تورغای (انجیل یوحنا اون
 توقوزونجی فصل اون سکرنجی آیتده) موندین کین یسوع هر نرسه تمام بولغانی
 بیلپ يتولکان نینگ بجا کلماکی اوچون اوسادیم ديب ایتی.

اوچونجی باب

کناه و نجات

شاگرد: خداغه اطاعت و عبادت قیلیمساق کناه بولادور ديب یقیناً همه آدم لار
 بیلادور چونکه کناه نینگ یمان حصولی تمام بر یوزیده اشکارا بولوب دور لیکن
 کناه نینگ نه ایکانی و قایداغ بر انداغ یمان نرسه خدانینگ اراده سی نینگ ضدیغه
 پیدا بولغانی اوخشاش اشکارا ایماس دور.

معلم: خدا نینک اراده سی فی ترک قیلماق و اورنیدا اوزی نینک کی بیجا کلمتورماک و عدالت بیلان یخشیلیق فی تاشلاماق و اورنیدا عدالت سزلیک بیلان یمانلیق فی ایلماسماق و لذت نینک رغبتیغه اطاعت قیلماق کناه دور کناه اوزی یراتیلماغان اوچون موجود بولغان نرسه لار برله سانالماس بلکه بر حال دور یراتقوچی واحد بولوب همه یراتیلغان نرسه لار کا سبب دور اول اوزی کیم بولغانی اوچون اوز ذاتیغه ضد بولغان کناه فی یراتلماب دور.

خدا دین باشقه یراتقوچی یوق دور شیطان یراتیلغان نرسه لار فی بوزالایدور لیکن بر نمه فی یراتقالی اینک کوچی یوق مونیکن دین بیلورمیز که کناه خدا یراتقان نرسه لار نینک اراسیدا ایماس بلکه خراب بر حال دور مثلاً تور نینک بار لبقی بار لیکن قرانکغولوق نینک کی ایماس اول فقط نور نینک یوقلو قیدین دور انداغ اوخشاش کناه بیلان یمانلیق اوزیدین تعین بر نمه بولهای بلکه یخشیلیق نینک یوقلو قیدین دور.

کناه نینک قرانکغولوقی قایسی وجهه برله کلکان دیب سورارسن — شیطان و آدم اوز رغبت لاریده مقصودغه یشمک اوچون آزاد خواهشی فی خدا نینک اراده سیغه ضد ایشلاتکانی بیلان مذکور حال پیدا بولوب دور.

تولا آدم لار آفتاب و آی داک بار داغلار فی تاقالی ایستایدور لیکن کناه نینک قدرتی و اولار نینک اوز کونکل لاریده بار داغلاردین فکر قیلمایدور یسه آدم نینک بدنی نینک طویماقی فی یوقاتقاندیک کناه آدم نینک کونکلی و انصافی نینک طویوشی فی یوقاتادور که اول یمانلیق دین درد تارتمایدور — لیکن آدم اینک هیبت لیک حصولی فی کورکان و طویغان همان یغی و تیش غجیر لاتیسی بولور.

کناده توشکان آدم لار عصیان فی بز یوک دیک بیلمایدور اولار غرق بولادورغان آدم لارغه اوخشایدور قانچه تولا سونینک اغیرلیقی غرق بولادورغان کمرسه نینک اوستیکا بولسه انکا معلوم بولمایدور هیچ بر اغیرلیقی فی بیلهای و دم الالمای اولادور لیکن بیز قوروقدا بولوب سونی کوتارساک آز بولسه مو اینک اغیرلیقی بیز کا معلوم بولادور اوز کناهی نینک اغیرلیقی فی تونوب پشیمان بولغانلار منکا کلا دور و من اولارغه آرام برور من چونکه انداغ کشیلار فی قوتقازغالی کلدیم.

کمان قیلماغیل که خدا کناه کارلار فی بهشت دین چیقاریب اولار فی جهنم کا سالغالی خواهلایدور چونکه خدا اوزی محبت بولوب هر کیز بر کمرسه فی جهنم کا تاشلامایدور بلکه آدم نینک اوز یمان رفتاری اول یرکا تارتادور موشو عمر

تو کاماسدا بهشت یا جهنم آدم نینک اوز کونکلیده باشلاندور باقی عالم نینک جهنمیدین قاققوسی بار کمرسه اوز کناهلاریدین پشیمان بولوب کونکلی فی منکا برسون تاکه اینکنده ساکن بولوشیم بیلان فی خدانینک پادشاهلیقیغه وارث قیلغایم.

بر دنیاوی سلطنت و پادشاهغه غلبه کلتورادورغان کشی باشقه بر مملکت کا قاجالایدور لیکن خداغه کناه قیلغان کمرسه نه یرکا قاجادور (مزامیر ۱۳۹ : ۷ — ۱۲ غچه) سنینک روحونکدین نه یرکا کتای و یا سنینک حضورونکدین نه یرکا قاجای اسمانغه چیقسام سن اندادور سن اورانیم فی عالم برزخدا راستلاسام منا سن اندادور سن — صبحی قزیلی نینک قناتلاری فی الیب دریای محیط نینک همهدین یراق چت لاریدا سکونت قیلسام هم اندا سنینک قولونک منی هدایت قیلور و اونک قولونک منی توتادور بدرستی قرانکغو منی یاپادور و چورم داکى نور کیچه بولادور دیب ایشام هم قرانکغولوق سنندین توسمایدور اما کیچه کوندوزدیک یاروغلوق برور.

قوتولغالی خواهلاساق کناهلاریمیزدین پشیمان بولوب خدانینک یوتلاری نینک الدیغه اوزومیزی تاشلاماقدین باشقه علاجیمیز یوق.

کویه اوت نینک کویدوروب یوقاتادورغان کوچی فی بیلهای نوردین تارتیلیب اوت ایچیکا اوچوب هلاک بولادور انداغ اوخشاش آدم کناه نینک زهری و اولتورادورغان قدرتی بارمسیدین فکر قیلهای اینک باطل خوشلوقی نینک نوردین تارتیلیب اوزینی کناهغه تاشلاب هلاک بولادور لیکن منینک نوروم کناه کارلارنی قوتقازیب اولارغه حیات و ابدی خوشلوق برالایدور چونکه انسان حق نور نینک برکتیدین سویونسون دیب یراتیلیب دور.

تورتونجی باب

شاگرد: ای معلم تولا علمدارلار و اولارغه ایرکاشکانلار فکر قیلادورکه سنینک کفارتینک وقانینک واسطه سی بیلان بولغان نجات معنی سز و عقل سزلیق دور اولار ایتادورکه مسیح فقط بر چونک معلم و بیزنینک عمریمیز نینک رفتار یغه بر نمونه ایردی لیکن نجاتیمیز و ابدی خوشحالیمیز بیزنینک اوز دقتیمیز و یخشی عمللاریمیزدین بولادور.

معلم: هر کیز اونوتماغیل که کونکل عقلدین روشراق روحانی نرسه لارنی اوقادور کونکل خدائینک بیٹی دور و اول خدائینک بارلیقی بیلان تولدورولسه عقل هم یاروتولور — نور بولماسه کوز بیکار بولغاندیک مینکه و عقلمیزنی حقیقت نوری یاروتماسه فائده سزدور روحانی نرسه لارنی تونوغالی خواها لاغان لارغه عقل و علم کفایت بولمای بلکه اولارغه هم کبوترینک صافیقی لازم دور.

انجیل یوحنا اوچونجی فصل اون تور تونجی آیت دین اون بشتنجی آیت غچه یتولوب دور: موسی بیاباندا بیلان فی کوتار کاندیک ابن الانسان نینک کوتار یلماکی کراک دور تا که هر کیم انکا ایشانسه اینک ابدی تیریکیکی بولغای — خدا کلتورکان نجات قه ایشانها کالار اوز کناه لاریدین خراب قبلیسینیب هلاک بولورلار.

یاش بر کشی بر هانکغه توشوب انداغ زخم دار بولدیکه اینکدین تولا قان آقوب اولوم کا یقین بولدی اینک اتاسی انی بر طبیب کا تاپشوردی و طبیب ایتی: حیات قاندا دور بو یاش اوغولدین انداغ تولا قان یوق بولوب کتکانی اوچون فقط بر کمرسه اوز قانیدین اینک تموریغه قان برماک بیلان قوتولور بولماسه اولادور آتا اول اوغولغه نهایت امراق بولغانی اوچون درحال اوز قانیدین انکا برکالی خواهلادی اول وقت اتانینک قانی اوغلی نینک تموریغه تاپشورولدی و اوغول تیریکی کالدی انسان قدسیت نینک ایکیزلیکیدین توشوب اوز کناه لاریدین زخم دار بولوب هلاکت کا یقین تورادور و کناه لاریدین یشیمان بولوب اولوم دین قوتولوب ابدی حیاتنی تاپسون دیب روحانی طریقهدا من اوز قانیم فی برور من انجیل یوحنادا یتولوب دور که من کلیم که اولار نینک تیریکیکی بولغای و اوشوغراق بولغای.

کامل نجات فقط کناه لار نینک عفوسی ایماس بلکه هم کناه نینک کوچیدین تمام آزاد بولماقیمیز دور عفو تاپیب کناه نینک کسل لیکیدین اولکالی ممکن دور کناه دین و اینک کوچیدین آدمنی تماماً قوتقازماق اوچون جسم صورتنی الدیم اوز کناه لاریدین یشیمان بولوب اقرار قیلغانلار کناهدا اولماسلار چونکه من اولارنی اینکدین قوتقازور من اولار اولوم دین قوتولوب ابدی حیات تورورلار بر آدم اوز غیرت و یخشی عملی برله قوتولور دیدورغان سوز نا عقل لبق دور فقط نادان آدم ایتادور که اچغ میوه کلتور ادورغان بر درخت همیشه میوه کلتورماک برله یخشیراق بولادور

— انداغ ایماس بلکه یخشی بر درختدین کوز الیب اولاماق بیلان اصل ذاتی نیکو شلاماک لازم دور شونداغ ینکی توغولماغان بر کناه کار یخشیلیق قبلا دیب آرزو قیلسه هم فقط کناه نینک یغان میوه سی فی کلتور ادور لیکن کناه دین یشیمان بولوب ایمان بیلان منده اولانسه انینک کهنه ذاتی اولوب منده ینکی موجود بولادور ینکی توغولغاندین کین ابدغچه قالدورغان میوه کلتور ادور.

بشنجی باب

دعا

شاکرد: بعضیده شو سوال فی انکار میز: خدا همه حاجت لاری میزنی خواه روحانی خواه جسمانی بولسه بیلب روا قیلغالی بیلکک اندین کین نیشقه اولارنی انینک الدیغه سالور میز خدا نینک یول لاری فی دعالاری میز بیلان تبدیل قیلور میز مو. معلم: انداغ سوال فی قیلادورغانلار کورساتادور که اولار دعا ننه ایکنانی بیلماس و دعادا توروشدین اولار نینک خبری یوق دور بولمسه اولار اوقار ایردی که دعا بر قسم دیوانه چیلیک ایماس و یا مو شو عمر کا لازم بولغاننی خدادین ایستاب تاپماق اوچون بر ننه ایماس فقط حیات بر کوچی خدانی ایستاب تاپقالی حق دعادور حیات نینک بولاقی بولغان خدا بیز نینک کی بولسه و بیز انینک بیلان برلاشکان بولساق حیات اوزی بیز نینک کی بولادور و رزقیمیغه همه لازم بولادورغاندین خدا اوزی خبر الادور خدا فاسق آدم لارغه یالغوز جسمانی نعمت لار برالایدور چونکه اولار نینک روحانی تیریکیلیکی بولماغان اوچون اولار اوز روحانی حاجتلاری فی طویمایدور و اولارغه روحانی نعمت لار بریلسه هم فضیلت لیک سانالماس ایردی لیکن ایشانکالارکا مذکور ایکی قسم عطیه بریلادور لیکن اوشوغراق روحانی تا که اولار نینک کونکل لاری جسمانی و کوز کا کورونادورغان نرسه لاردین تارتیلیب کورونمایدورغان و باقی قالدورغان نرسه لارکا ایشتیاق تارتسون — اولار تیریکی جان بولسون دیب خداغه دعا قیلغانلارغه اوز روحانی دمیده قیلادور (موسی نینک برنجی کتابی ۲: ۷. و انجیل یوحنا ۲۰: ۲۰) اولار هر کیز اولمایدور چونکه خدا نینک روحی دعا بیلان اولار نینک

روحانی اوپکالاری فی تولدوروب ساقلیق و ابدی حیات برادور محبت نینک تنکری سی بولغان خدا روحانیچه و جسمانیچه همه لازم بولادورغانی فی مفت و کنکرو برادور — طبیعت دین بیزلار خدا مرتبتیدین مفت برکان نجات و روح نینک عطیه لارینی افضل سانامایمیز لیکن دعا بیلان اولار نینک فضیلت لیکی فی بیلورمیز خدا حیات قه لازم بولادورغان ایسیغلیق نور هوا و سونی همیشه مفت بریب تورغان باره سیدین انسان خیال قیلماهی و یا شکر ایتمایدور اینک اور نیندا بهالیق نرسه لار چونک جبر برله ایستاب نه آچلیق و یانه تشنه لیک فی یوقا تالمایدورغان و یا روحه خوش رضا کلتورالمایدورغان آلتون کموش آلماس و قیمت بها تاشلارنی افضل سانایدور انداغ عقل سز طریقده آدم لار روحانی نرسه لارنی سانایدور لیکن خدا دعا قیلغانغه حکمت و ابدی حیات برادور.

سو قوشلاری سو اوستیده سو اوزوب تورادور لیکن قنات لارینی اوچقالی یا یسه اولار تمام قوروق ایکان انداغ اوخشاش دعا قیلغان آدم لار بو دنیا دا تورادور لیکن اینک دین کتسه ناپاک لیکیدین پاک تورادور.

مینک کی لار دنیا دا تورادور لیکن دنیا دین ایماس — کونکل دنیاوی رغبتیدین اولکان بولسه مو شو عالم داکی همه نرسه لار انکا زیان بولماهی بلکه او سوز لوق نینک نفعی و یاردمی بولادور کل لار بعضیده ناپاک یرلارده اونوب اوز عجائب خوشبوی بیلان ناپاک لیک نینک بد بوی فی یوقا تادور اولار آفتاب دین نور و ایسیغلیق الیب تورسه ناپاک لیک اولارغه زیان قیلماهی بلکه اولار نینک اوساشیغه یاردم بولادور انداغ اوخشاش دعا نینک واسطه سی بیلان روحانی نور و ایسیغلیق الیب تورادورغان کمرسه ابدیغه قالدورغان میوه کلتورادور و اوز پاک و قدس عمری بیلان دنیا نینک بوزغلو قیغه غالب بولادور.

التنجی باب

دعا قیلغان کمرسه مینک بیلان شیریک لیک تاییب منده ثابت قالب منکا اوخشاش بولادور موز اییقی آق قار نینک آراسیدا عمرینی اوتکوزوب اوزی قاردیک آق بولادور و بنکاله داک یولبارس اوزینی یاشورغان قמוש نینک رنکیدیک بولوب

قالیب دور دعا و روح نینک تیریکلیکی فی منده تایقانلار فرشته و مقدسلا ردیک منکا اوخشاش بولوب منینک صورتیم نینک اوخشاشلیقیدا قیلینور — من بطروس یعقوب و یوحنا نینک بیلان تاغقه ایب بارغاندا بر نچه لحظه ده منینک جلالیم دین اولارغه بر نه فی کورساتیم و اولار فقط مقدس لاردین ایکی سی فی یعنی موسی و ایلیاس فی کوردیلار هر قانداغ بولسه اولار خوشلوقدین تولوب اول یرده تورغالی خواهلاب اوچ چادر یسایلی دیب ایتی (انجیل متی ۱۷ : ۱ — ۵) منینک کیلار بهشت کا یتیب فرشته و همه مقدس لار بیلان منینک جلالیم دا تورغاندا اولار نینک خوشلوقی قانچه چونک بولادور دعا قیلادورغانلار هر کیز یالغوز بولماس چونکه من اولار بیلان همیشه بولور من و منینک فرشته لاریم یات یات اولارغه بارادور.

طبیعت نینک اوستیکا غالب بولغان آدم لار فلک نینک تاشیغه یتماس لیکن دعا بیلان شیطان دنیا و اوزیکا غالب بولغان آدم لار بهشت دا کیلار بیلان معامله قیلور درخت و کل لار نینک شکلی کورونوشی و رنگی بولک بولک هوادا تبدیل بولغاندیک روحانیچه منینک بیلان معامله قیلغانلار نینک کورونوشی و عادت لاری روحانی طریقهدا انداغ تبدیل بولادور که اولار منکا اوخشاش بولورلار.

دعا قیلادورغان کمرسه نینک اعتقاد نینک قوی قانداغ عاجز و قوروغان بولسه هم فی اوزاتقالی کراک دور انداغ قیلسه قوت و حیات برکالی منینک ایشیم بولادور و دعا قیلغانقه حاجتیکا موافق بریلادور.

یتنجی باب

خدمت

شاگرد: ای معلم خدمت نینک اصل معنی سی نمه دور یراتیلغان نمرسه لارکا خدمت قیلماق بیلان یراتقوچینه خدمت قیلورمیز دیب اینک معنی سی میکن — خدا اوزی یراتقان عالم فی ساقلاماقعه عاجز بر آدم دین بر طریقهدا یاردم تاپالامدور.

معلم: خدمت قیلغانی روحانی حیات نینک و محبت نینک فرضی دور خدا اوزی محبت دور و اول همیشه یراتقان عالم اوچون ایشلاب تورادور و خواهلایدور که اوز

صورتیدا یراتبیلغان آدم‌لار ایش قیلماهی تورماسون خدمت قیلادورغان کمرسه اوز خدمتیدین فائده الادور باشقه‌لارغه یاری برماک بیلان اوزبیکا یاری برادور باشقه‌لاردین یاری تاماسه هیچ برکمرسه تیریک تورماس و باشقه‌لاردین یاری تایقان کشی باشقه‌لارغه یاردم برکالی خواھلاماسه اوز نا شکرلیکی اوچون یاردم تایقالی اوز حقیقی یتوروب‌دور.

اگر آدم خدا انکا برکان عطیه و قدرت فی خدا و آدم‌لارنینک خدمتیکا ایشلاتیکالی خواھلاماسه خدا برادورغان یاردم و برکت اوچون ساقلاب تورماسون لیکن آدم اوز فرضی فی بجا کلتورماک اوچون ترقی قیلسه خدا یاردم و برکت بریب تورادور.

بر پادشاه‌نینک وفاقی یقینلاشقاندا هم‌دین اوبدان خدمتکارینی قیچقیریب انکا ایتی: من سفر قیلسام بارادورغان یورت‌قه منینک کلادورغانیم فی خبر برماک و راستلاماق اوچون سنی ایبارور ایردیم ایمدی من اولوک‌لارنینک مقامیغه بارورمن مومنینک اوچون اولکانلارکا باریب منینک بارادورغانیم‌دین خبر برکیل — اول امین قل درحال قلیچی فی اوز یوراکیکا ساییدی تاکه اول اولکانلارنینک اراسیدا اوز پادشاهی فی قبول قیلسون.

من تیریکلیک‌نینک خداوندی و پادشاهی‌دور من و منینک قل‌لاریم اوز کناه‌لاریدا اولکان و اولادورغانلارغه باریب اولارغه نجات‌نینک و تیریکلیک‌نینک خوش خبرینی ایتیپ برسولار و اول خدمتیده لازم کلسه اوز جانی فی فدا قیلسونلار من هم تولالارنینک کناه‌لارینی الیب اتماق اوچون اوزوم فی قربان قیلدیم منکا ساقلاب تورغانلارنینک نجاتیغه یانیب کلیب تیریکلیک‌نینک تاجی فی برور من.

منینک شاگردلاریم یرنینک توزی‌دور لیکن توز ایریماسه بر نه کات برمایدور منینک شاگردلاریم هم شونداغ اولار روح‌القدس و محبت‌نینک اوقی بیلان تیریک قربان‌دیک ایزیب کویماسه اولار قوتقازادورغان روحانی و سماوی تیریکلیک‌کا خاص بر جان الیب بارالمایدور من هم سیزلار اوچون جسمانیدا ایزیب دارد تیریکلیک‌یم فی بردیم چونکه حیات‌نینک بهاسی حیات‌دور و اوزونکلارنی قربانلیق قیلماق اوچون قیچقیریلدینکلار تاکه سماوی حیات‌نینک خوشبوی و تیریکلیکی فی کلتورکایسیزلار.

سكيزنجى باب

دار بيلان زحمت نينك سـرى

شاكرد: اى معلم دار نينك معنى سى و فائدهسى نمه دور نيشقه عالمده زحمت و بلا باردور.

معلم: دار بهشت نينك آچقوسى دور مينيك اوتوز اوچ ياريم ياشلىق عمر ومده همیشه بر دار کوتارور ايرديم و مونيک بيلان و داردانى اولوميم بيلان ايشانلار كا بهشت اچيلدى اوز اوستيكا دارنى اليب منكا ايركاشكانلار مينيك واسطهم بيلان بهشت كا كيريب بو دنيا نينك بلالارى اوقمايدورغان ابدى برکتنى تاپادور.

زحمت انساننى دنيا دین خلاص قیلیب یراتقوچيغه ماييل قیلادور و اول بر وقتچه درد و تنکلیک تارتیب خدا برله معامله قیلغاندین کین بهشت نینک ابدى خوشلوقى و راحتیده دائم اول معاملهنى قیلادورغان بولادور.

زحمت جانغه اچيغ بر زهر دیک کورونادور لیکن اونوتماغیل که زهر بعضیده زهر کا خاص دوا دور تولا مرتبه فقط غم و تنکلیک بیلان مينيك مؤمن لاریم کا روحانى شفا و قوت برالور من.

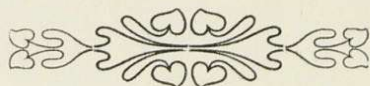
دار بر يانگنفاقه اوخشايدور اينيك شكالى اچيغ لیکن اچیده بر تاتلیق و یخشی مغزی باردور دار اول بیز کا خوش کورونمايدور و اينيك محفى معنى سى فقط دار کوتار کوچيكا معلوم بولادور لیکن اول اوزى ايننکده بر عجائب شیرینلیک و سويونلوكنى تاپادور من اوزوم زحمت نينك اوتیدا بولوب بر دارنى کوتاردیم مونيک اوچون قوغلانماق نينك اوت تنوریدا بولغانلارنى ساقلاب قوتقازور من روح القدس و اوت بيلان تعמיד قیلينیب ابدى حياتنى تاپقانلار هيچ بر اوتدين زبان تارتمای مينيك بيلان همیشه سلامت و پناه تاييب دور.

کمان قیلماغیل که دولت و رواجلیق بيلان اوز عمرینى اوتکوز کانلار همیشه خداغه عبادت قیلغوچیلاردور ، تولاراق انداغ ایماس پاتهچیدین و قوتاندین چیقوب کتکان قوی لار بعضیده یخشی یایلاق تاپادور لیکن اولارنى بیدورغان و پاره پاره

قىلادورغان حيوانلار ماراب تورادور ليكن پاتهچى نينك يانيدا تورغان قوى لار
كسل و عاجز بولسه هم تنج سلامتده تورادور بو خدانينك و دنيانينك بلالاريدىن
بر تمثيل دور .

احتمال كه بر مؤمن و بر كافر اوتراييدا انچه چونك تفاوت معلوم
بولمايدور ليكن بر كون بر چونك تبديل ليك پيدا بولادور. يلان و يبله قورت نينك
اراسيدا بار تفاوت ديك چونك فرق معلوم بولادور. يلان قساقى نى ينكوشلاسه هم
اصل ذاتى ينكوشلانمايدور . ليكن يبله قورت غوزادين چيقسه هوادا اوچادورغان
چيرايلىق بر كيپله بولادور. انداغ اوخشاش بر مؤمن كشى نينك روحى بدندين
چيقىب جلالغه تبديل بولوب بهشت كا بارادور ليكن كافر كشى اولكاندين
كين هم كافر تورادور .

درد زحمت و غم غصه بولوت ديك عدالت نينك شمسى نى كورما كينيكيزدين
ياشورسه هم جرئت سز بولمانكلار چونكه بر كون اول بولوت لاردىن خوشلوق و
بركت كنكرو ياغادورغانى نى كورورسيز و عدالت نينك كوفى اوستونكيز كا
ابدغچه ياروتادور .

اسوچ نینک زبانی دین ترجمه قیلینیب کاشغرداکی
سوتیان فوینک تانک نینک باسمه خانہ سیدا
۱۹۳۳ نجی یلیدہ باسیلدی

SWEDISH MISSION PRESS,
KASHGAR 1933.

